

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 32
22/2017
3. jún 2017

Cena 0,50 €

Ludo Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PODPREDSEDA MS M. GEŠPER
PRED VALNÝM ZHROMAŽDENÍM
Strana 4.

VLNA VOLIEB PRUDKO
MENÍ SITUÁCIU EURÓPY
Strana 5.

BISKUP VILIAM JUDÁK
EXKLUZÍVNE PRE SNN
Strana 6.

TRI PREZIDENTSKÉ ROKY
POPRADČANA A. KISKU
Strana 7.

KŤAŽNÁ SLOVENSKÉHO LEŠA
PROŠÍ O VIAC POZORNOSTI
Strana 8.

SLOVO O SLOVENSKU

Ján Pavol II. pri svojej druhej návšteve vtedy už samostatného Slovenska povedal Slovákom: „Slovensko má veľkú úlohu pri budovaní Európy tretieho tisícročia. Dobré si to uvedomte! Je povolanie ponúknuť svoj veľmi významný príspevok k pravému pokroku európskeho kontinentu svojimi tradíciami, kultúrou, svojimi mučeníkmi a vyznávačmi, ako aj živými silami svojich nových generácií.“ Tieto povzbudivé slová myslel slovanský pápež úprimne, lebo poznal z vlastných skúseností tradície i kultúru slovenského národa. Odvtedy však prešlo dvadsať tri rokov a ukázalo sa, že jeho slová boli viac pochvalné ako prorocké.

Ano, zachovali sme si niektoré tradície, nádherný folklór, fujaru zapísanú do svetového zoznamu nehmotného dedičstva UNESCO, aj Terchovskú muziku, aj Radvanský jarmok, ale kultúry a slovenského povedomia sa nám dostáva málo. Zapozerali sme sa do cudzích zrkadiel, začali sme nekriticky preberať a obdivovať povrchné hodnoty, ktoré kvária civilizáciu Západu už dobrých päťdesiat rokov. V chomúte životných problémov a každodenného vplyvu nekulturných, nenárodných médií strácame autenticitu i kresťanské mravy. Prispôbojeme sa plytkej dobe, v ktorej slovo národ znie ako pejoratívum, v ktorej slovo kultúra nahrádza podenková televízna zábava a americké filmy. Televízne kanály nehovoria pravdu alebo mlčia o našej histórii (ved' nám ju už napísali iní), namiesto toho nám ponúkajú vypreparovaný obraz sveta lahkonožných celebrít. Vydáva sa viacero časopisov pre dámy, ale ani jeden pre normálne ženy, viacero časopisov pre pánov, ale ani jeden pre normálnych mužov. Najpredávanejšie sú kuchárske knihy a ženské romány z červenej knižnice, ale hodnotná literatúra žobre o dotácie na priedomí slovenskej kultúry. Najvýznamnejší dejatelia národa – piliere slovenského národného života v minulosti, sú na posmech a najstaršia kultúrna ustanovizeň Slovákov Matica slovenská je na indexe.

Vraciame sa späť. Národne vykorenená mládež odchádza do zahraničia za lepším bydlom. Slovenský prorok Vladimír Mináč napísal, že životaschopní Slováci vždy odchádzali za lepším životom za hranice a trpáci zostávali doma. Zopakujeme si svoju históriu?

Ľudovít ŠTEVKO

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Konferencia o položení Slovákov na jazykovo zmiešaných územiach v SR

Kritický status štátotvorného národa

Štefan BOHDANOVIČ – Foto: Dom MS v Nitre

Pod názvom Slováci na jazykovo zmiešaných územiach Slovenskej republiky; prejavy národnej a kultúrnej identity sa v Dome Matice slovenskej v Nitre uskutočnila 24. mája odborná konferencia pod záštitou poslankyne NR SR Evy Smolíkovej. Prítomných privítala riaditeľka nitrianskeho D MS Veronika Bilicová a rokovanie otvoril predseda MS Marián Tkáč, ktorý vedenie konferencie odovzdal prvému podpredsedovi MS Viliamovi Oberhauserovi.

Na tému slovensko-maďarská jazyková hranica v dejinách v širších dejinných súvislostiach referoval vysokoškolský pedagóg, historik a riaditeľ SHÚ MS doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc., ktorý uviedol udalosti, slovenské, slovanské, ale i inonárodné historické vzťahy a skutočnosti. Po ňom zaznela prednáška Hurban a maďarizácia od vysokoškolského pedagóga, biografa, historika a kulturológa doc. PaedDr. Pavla Pareničku, CSc. Vo svojom vystúpení komplexne predstavil prvého predsedu SNR, spisovateľa, novinára, politika a organizátora slovenského národného hnutia. Prvý podpredseda MS Ing. Viliam Oberhauser, CSc., spomenul výročie Andreja Radlinského, ním založený Spolok sv. Vojtecha a jeho kroky proti maďarizácii. Ako súčasné zloženie vládnej koalície ovplyvňuje národnostnú politiku, prezentoval maticij politológ, historik a publicista Mgr. Roman Michelko. Poukázal na problémy, možné východiská a vzťahy SR so susedmi.

JAZYK A LEGISLATÍVA

Prednášku Jozef Miloslav Hurban a dobrovoľníci Slovenského národného vojska rokov 1848 – 1849 na východnom Slovensku a v okolí mesta Košice predniesol Ing. Mgr. Anton Meteňko, PhD., ktorý svoje vystúpenie aktualizoval so stavom pamätníkov, búst či sóch našich osobností

Predsedníctvo matickej konferencie Slováci na jazykovo zmiešaných územiach.

v metropole východu. Poznámky k jazykovej legislatíve prezentoval ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD. Riaditeľka SNV MS a kulturológička Mgr. Margaréta Vyšná v príspevku Problematika terminológie vo vzťahu k slovenskému juhu komparovala a z teoretického aspektu priblížila názvoslovie používané v slovenskom národe a menšinovými národnostnými politickými reprezentantmi. Koho sme dediči? bola téma

príspevku od dlhoročného pedagóga a podpredsedu prezídia MS PaedDr. Petra Kozolku, ktorý prezentoval perspektívu a budúcnosť Slovákov aj na historických príkladoch, tiež vzdelávaciu, školskú a výchovnú problematiku v širších súvislostiach, pripomenul upadanie školstva a zdôraznil, že v centre pozornosti školských reforiem má byť žiak. Administratívne a hospodárske opatrenia na zlepšenie pomerov na južnom Slovensku od his-

torika Dbc. Ján Vrtielku predniesol V. Komora. Predstavil autora – austrálskeho Slováka, ktorý úzko spolupracuje so SNV MS, reflektuje národnú a národnostnú problematiku v SR s našimi orgánmi, so stranami a s inými inštitúciami. Dr. h. c. prof. JUDr. Jaroslav Chovanec, CSc., odborník na menšiny a významný ústavný právnik, v referáte priblížil vzťahy Maďarska k maďarskej národnostnej menšine v SR, pričom zdôraznil, že tvrdenia o násilnej asimilácii nie sú pravdivé. Zmienil sa aj o vlastnom pôsobení v zákonodarnej oblasti, pri tvorbe federácie a ústavy, hovoril o problematike štátnych hraníc, práv národnostných menšín, no najmä vyzval na zomknutosť a v spoločnom úsilí pôsobiť na našich štátnych reprezentantov.

MEMORANDUM O JUHU

V závere V. Oberhauser prečítal Memorandum MS o národnom a kultúrnom rozvoji slovenského juhu, ktoré prítomní schválili. V texte dokumentu sa okrem iného uvádza: „Postavenie Slovákov ako štátotvorného národa Slovenskej republiky je na slovenskom juhu v jazykovo zmiešaných územiach kritické.“

Účastníci konferencie navrhli opatrenia pre slovenský juh a žiadajú konkrétne kroky na nápravu stavu. Fórum uzavrela hymna MS Kto za pravdu horí v podaní Močenských spevákov.

3 OTÁZKY PRE:

Zuzanu LIPTÁKOVÚ, dramaturgičku Mestskej knižnice v Bratislave

Čítareň U červeného raka je oázou umenia

• **Priestory Letnej čítárne U červeného raka sa vďaka Mestskej knižnici v Bratislave stali skutočne oázou umenia. Ako sa vlastne nielen Bratislavčanom známa čítareň vyvinula do tejto podoby, keď sa v nej striedajú programy rôznych umeleckých žánrov?**

Historická priekopa už v minulosti slúžila ako čítareň. Je to oáza nielen umenia, ale aj oddychu. Študenti a penzisti sa u nás stretávajú, cudzincov priestor priláka náhodou, pracujúci sa zastavia cez obed. Ľudia si posedia, oddychnu, prečítajú noviny a pokračujú v ceste či do práce. Denne o 18. hodine sa koná kultúrne podujatie, konkrétne osemdesiat až deväťdesiat akcií počas leta, a to už prídu návštevníci cieľene. Vďaka finančnej podpore FPU a BSK je vstup bezplatný.

• **Svoje priestory otvorila čítareň 15. mája. Aké zaujímavé akcie máte pre jej návštevníkov prichystané v najbližšom období?**

Snažíme sa pripraviť pestrý, atraktívny a kvalitný program. Sme knižnica, takže jadro tvoria spisovateľské prezentácie. Napríklad Dado Nagy zorientuje návštevníkov v knižných novinkách. Ale aj spisovateľské organizácie tu majú svoje akcie. Účasť toto leto sľúbili spisovatelia všetkých vekových a žánrových kategórií. Od Tomáša Janovica cez Veronu Šikulovú až po takpovediac klasikov, akými sú Ján Buzássy či Anton Hykisch. Samozrejme, pripravili sme aj koncerty, recitály, kvízy, scénické čítania, medziodborové akcie, pričom najnavštevovanejšie sú zrejme koncerty. Tento rok pozývame

na džez, swing, flamenco, blues, folk, world music či tango.

• **Mestská knižnica v Bratislave, pod ktorej krídla Letná čítareň U červeného raka patrí, je známa svojimi mnohými aktivitami pre deti aj dospelých. Môžete prezradiť, čo nové chystáte napríklad na nadchádzajúce leto?**

Chystáme, samozrejme, nové knihy, prezentácie autorov, projekty a predstavenia spojené s pesničkami... Ale aj nové kvetiny a bylinky v našej záhradke na Klariskej ulici. Najviac sa však potešíme novým návštevníkom a srdečne pozývame všetkých milovníkov literatúry.

Zhovárал sa Maroš M. BANČEJ
Foto: autor

V SNN 23/2017
SI PREČÍTAJE

■ Primátor Ing. Ján MOKOŠ k tohoročnému sedemdesiatemu výročiu mesta Vysoké Tatry
■ Štvrtstoročie maticijých iniciatív pri ochrane a riešení novej slovenskej suverenity
■ Do konca 19. storočia odišlo z rôznych dôvodov do Ameriky vyše trisťtisíc Slovákov

Prečo štát založil Fond na podporu národnostných menšín

Menšiny už majú kultúrnu autonómiu

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Natália STUDENKOVÁ

Na menšinovú kultúru pôjde takmer raz toľko prostriedkov ako doteraz. Rozhodli o tom poslanci slovenského parlamentu. Ide o sumu osem miliónov eur, ktorú si rozdelia národnostné menšiny na svoj rozvoj. Dá sa povedať, že ide o zákon kultúrnej autonómie, ktorého sa menšiny, najmä maďarská, dosiaľ bezvýsledne dožadovali. Za zákon, ktorý de facto vytvára kultúrnu autonómiu menšín žijúcich na Slovensku, hlasovali poslanci koalíčných strán a podporili ho poslanci za OĽaNO-NOVA aj niektorí poslanci za SaS. Návrh zákona o Fonde na podporu kultúry národnostných menšín 9. mája schválili stojeden hlasmi poslanci Národnej rady SR.

Fond má začať svoju činnosť od 1. júla tohto roku a čiastočne nahradí súčasný dotačný systém pre menšinovú kultúru v gescii Úradu vlády SR. Namiesto doterajšej sumy 4,5 milióna eura v dotačnom programe bude mať fond podľa legislatívneho návrhu k dispozícii osem miliónov eur zo štátneho rozpočtu. Z tejto sumy sú na vlastnú prevádzku fondu určené štyri percentá.

■ VRAJ VIAC STABILITY

Orgánmi Fondu pre kultúru národnostných menšín sú riaditeľ ako štatutárny a výkonný orgán fondu, odborné rady, dozorná komisia ako

kontrolný orgán fondu a správna rada. „Viac peňazí, s ktorými bude môcť pri finančnej podpore kultúrnych aktivít národnostných menšín disponovať Fond na podporu kultúry národnostných menšín, prinesie väčšiu stabilitu do celého systému,“ uviedol na tlačovej konferencii strany Most – Híd splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity Abel Ravasz. Zdôraznil, že v organizačnej štruktúre novej verejnoprávnej inštitúcie sa vytvára väčší priestor na rozhodovanie samotných zástupcov národnostných menšín.

Štátny tajomník Ministerstva kultúry (MK) SR Konrád Rigó je presvedčený, že schválenie zákona v Národ-

nej rade SR má aj dôležitú symboliku v období narastajúceho extrémizmu a nacionalizmu v Európe. „Dávame tak najavo, že nám na národnostných menšinách záleží a že kultúra národnostných menšín je súčasťou kultúry Slovenska,“ povedal Rigó. Zvýšenie finančnej podpory ocenil aj splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny László Bukovszky. „Výhodou je aj to, že zákon stanovuje pevnú sumu, teda už ten disponibilný objem neovplyvňuje rozhodnutie vlády,“ povedal.

■ ČO MÁ PREDNOŠŤ?

Prvé dotačné výzvy by mala inštitúcia naformulovať už na začiatku roka

Kurz maľby pre ukrajinské deti.

2018. Zaujímavosťou z radov všetkých trinástich na Slovensku uznaných menšín budú môcť žiadať fond o finančnú podporu projektov v oblasti kultúr-

no-osvetovej, vzdelávacej či edičnej činnosti. Takisto v oblasti ochrany, odborného spracovania a digitalizácie kultúrneho dedičstva národnostných menšín i v prípade aktivít, ktoré sa týkajú podpory rozvoja používania jazykov národnostných menšín či podpory výmenných programov.

Zvyšovanie financií na rozvoj kultúry národnostných menšín a súčasne vytváranie verejného tlaku proti existencii Matice slovenskej možno považovať za akt namierený proti vlastnej kultúre. Kultúra národnostných menšín žijúcich na Slovensku nie je ohrozená. Rozvíja sa v ich materských krajinách, zväčša susediacich so Slovenskom. Naopak, slovenská kultúra, ktorá v susedných štátoch živorí a v materskej krajine je pomaly vytlačovaná kultúrou národnostných menšín, tá si vyžaduje pozornosť štátnych orgánov. Spájať financovanie kultúry národnostných menšín s extrémizmom a nacionalizmom je absurdná myšlienka. Práve naopak, extrémizmus podnecuje nevyvážená politika, politika vyvolávajúca napätie medzi obyvateľstvom. A za takú možno považovať aj politiku uprednostňujúcu kultúru národnostných menšín pred vlastnou národnou kultúrou.

Predaj pekárskeho výrobku má pravidlá, ktorým spotrebiteľ porozumie

Klamstvá o čerstvom pečive už neobstoja

Štefan ZLATOŠ – Foto: Emil SEMANCO

Prídete do obchodu, pečivo a cukrárenské výrobky úžasne voňajú, podvedome skúšate a do vrecúška si vkladáte to najteplejšie – veď je najčerstvejšie, tvrdí povrchná logika. Lenže doma je z rožkov alebo zo žemlí po troch hodinách guma. Takéto zavádzanie však po najnovšom zásahu rezortného ministerstva už nebude bezrestne možné.

„Výrazne sprísňujeme pravidlá predaja čerstvých pekárskeho výrobkov,“ oznámilo pred niekoľkými dňami ministerstvo pôdohospodárstva. Má to byť reakcia na podnety od spotrebiteľov, ktorí si kúpili pečivo deklarované predajcami ako „čerstvé“ a neraz zistili, že bolo predtým zmrazené.

■ ČO JE ČERSTVÉ

Označenie „Čerstvé pečivo“ možno najnovšie použiť iba na pečivo, ktorého vyloženie na pult od upečenia nenastane neskôr ako do dvanásť hodín. Teda nesmie byť viac ako pol dňa „staré“. Takisto sa v pekárenskom výrobku už nesmú

používať konzervačné prípravky, ktoré potom vzbudzujú dojem, že aj po niekoľkých dňoch „je ako“ čerstvé. Zavádzanie zákazníkov s cieľom čo najvyššieho zisku zo strany obchodníkov a reťazcov bude rezort pôdohospodárstva prísne sankcionovať. „Vyzývame spotrebiteľov, ak na takéto porušenie narazia, aby okamžite kontaktovali Štátnu veterinárnu a potravinovú správu, ktorá vykoná v takejto prevádzke kontrolu,“ vyhlásila ministerka Gabriela Matečná.

■ TVRDÉ SANKCIE

Predajcom, ktorí najnovšiu vyhlášku odignorujú, hrozí pokuta od päťsto až do desaťtisíc eur.

Práve zlé označovanie potravinárskych výrobkov pritom patrí medzi najčastejšie prehršky obchodníkov pri kontrolách ich prevádzok Štátnou veterinárnou a potravinovou správou. Ide pritom o zvyk, ktorý balať spotrebiteľa, keďže ten si kúpi inú ako propagovanú potravinu.

■ ZÁKAZ ZMRAZOVANIA

V novele vyhlášky o pekárskeho výrobkoch, cukrárenských výrobkoch a cestovinách ministerstvo zakazuje zmrazovanie nepredaného pečiva, chleba i výrobkov a ich následný predaj spolu s čerstvom upečeným. Zakazuje tiež miešanie čerstvých pekárskeho

výrobkov s predpečenými mrazenými či chladenými polotovarmi. Nepredané rožky tak už nebudú môcť predajcovia zmraziť a na druhý deň predávať spolu s čerstvom upečenými.

■ OD AUGUSTA

S novinkami by sa v predajniach mali zákazníci stretnúť od augusta tohto roka. Ani po tom termíne im však nič nebráni v tom, aby sa naučili sami doma skladovať, zmrazovať a rozmrazovať pekárenské výrobky tak, aby ich kvalitatívne a senzorické vlastnosti zostali zachované napríklad tri mesiace. Pekári radia chlieb na dlhšie obdobie nezamrazovať. Pred vložením do mrazničky by mal byť nakrájaný na menšie časti, mal by byť zabalený v mikroténovom vrecúšku alebo v špeciálnom vrecku určenom na mrazenie a skladovanie potravín v mrazničke.

Ak zákazník nechce prísť o to, na čo bol navyknutý, teda o chrumkavé teplé rožky či žemle, môže si ich pripravovať sám. Najlepšie

sa mu to podarí, ak ich po vybratí z mrazničky rozmrazuje v teplovzdušnej rúre pri teplote okolo päťdesiat stupňov Celzia, až kým sa nedosiahne želaný chrumkavý stav. Nijaký obchodník však toto už od leta nebude môcť praktizovať!

VŠIMLI SME SI

Korytnačka vo voľnej prírode nie je ani u nás až taká zvláštnosť. Bahenné či močiarné druhy mali v nej trvalé miesto, ba aj takmer tridsaťhektárovú národnú prírodnú rezerváciu Tajba na mŕtvom ramene Bodrogu. Zvláštnosťou nie sú ani korytnačky importované alebo kúpené v špecializovaných obchodoch a chované doma v akváriách a teráriách, dokonca v hlavnom meste Slovenska som bol v reštaurácii, kde si korytnačky špacirovali voľne pomedzi stolíky s hosťami...

Pridávame prírode problém

Nie vždy však vládne medzi korunou tvorstva a „vodnicami“ takýto súlad. Keď nám tento vodný živočích v domácnosti prerastie cez hlavu a priveľmi nás zamestnáva svojimi rozmermi i rozmarmi, mnohí riešia tieto disproporcie i jeho dlhovekosť jednoducho tak, že ho vyhodia z domu – teda do najbližšieho vodného toku, jeho ramena, močiara, kanála alebo jazera. Málokto si pritom uvedomuje, že sa tým dopúšťa dvojnásobného faulu voči prírode. Z exotických destinácií, ale aj z obchodov si donášame zväčša nepôvodné ozdobné druhy korytnačiek, najmä tie písmenkované, ktoré sa od osemdesiatych rokov rozliezli takmer po celom Slovensku, a keďže rýchlo rastú a sú dravšie a odolnejšie, problém s nimi nemá len náš utlačaný a choraz biednejší korytnačí a iný biotop, ale celá Európa. Navyše písmenkované korytnačky, ktoré môžeme aj túto jar vidieť vyhrievať sa v hojnom počte na slniečku, trebárs aj pod poldrom pri petržalskej hrádzi na Chorvátskom ramene, nemajú u nás prirodzeného nepriateľa, sú to pažraví predátori; žerú ryby, obojživelníky, zárodoky iných vodných živočíchov a vo svojom okolí dokážu zlikvidovať všetky žaby alebo mloky. Ochránari navrhujú ich odchyt alebo umiestňovanie v ZOO. Číslo, ktoré sa im objavilo tejto jari na pancieroch, svedčia, že sa ktosi predsa len pokúša s nimi porátať...

Emil SEMANCO
Foto: autor

Poklady, na ktoré zabúdame, aj keď vo svete vzbudzujú rešpekt a úctu

Cenné expozície vojenských historických múzeí

Vojenské historické múzeum predstavilo verejnosti nové zbierkové predmety v rámci nedávnej Noci múzeí a galérií na Slovensku. Stojí za to sa na chvíľku pri nich zastaviť.

Tohtoročné celoeurópske podujatie Noc múzeí a galérií prilákalo do expozícií Vojenského historického múzea v Piešťanoch, vo Svidníku a vo Vyhliadkovej veži na Dukle už niekoľko tisíc návštevníkov. Stále je to však málo na potenciál zbierok, ktoré sú návštevníkom k dispozícii. Vojenský historický ústav trebárs popri ďalšom sprievodnom programe prezentoval aj nové prírastky v múzejných zbierkach – lietadlo L-39 ZA Albatros a 120-milimetrový samohybný mínomet PRAM. Ide síce o exponáty z čias, keď si ešte mnohí súčasníci pamätajú napríklad úžasné akrobacie Albatrosov na leteckých dňoch, ale to neznižuje atraktivitu vystavených strojov.

Priestory piešťanského múzea konkrétne obohatilo podzvukové prúdové cvičné bojové lietadlo L-39 ZA Albatros česko-slovenskej výroby. Tieto lietadlá prevzalo česko-slovenské letectvo do svojej výzbroje na prelome rokov 1980 a 1981 a po rozdelení Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky slúžili aj na Letisku Piešťany.

Ďalší nový prírastok v múzeu – samohybný mínomet ShM-120 (PRAM), zaviedli do výzbroje bývalej česko-slovenskej armády v roku 1989 a v rámci jej delenia v roku 1992 prevzala vtedajšia

Armáda Slovenskej republiky štyri kusy. Súčasťou Noci múzeí a galérií v expozíciách Vojenského historického múzea

ČO INÍ NEPIŠU

Duklianský memoriálny areál.

bol spoločenský program, ktorý sa sústredil najmä v priestoroch Vyhliadkovej veže na Dukle vo Vyšnom Komárniku a v okolí. Okrem panorámy slovensko-poľského územia, ktoré bolo dejiskom bojov počas prvej svetovej

vojny a Karpatsko-duklianskej operácie v druhej svetovej vojne, návštevníkom tu premietli aj dokumentárne a hrané filmy z oboch svetových vojen a filmy pre deti a mládež. Večer tiež zapálili takzvané grécke ohne na vojnovom cintoríne a na pamätníku na Dukle.

Práve v týchto dňoch – v čase vylodenia Spojencov v Normandii, je vhodné niektorú z expozícií Vojenského historického múzea v Piešťanoch, vo Svidníku či vo Vyhliadkovej veži na Dukle navštíviť. Aj tak si mládež môže pripomenúť, že operácia Overlord je názov vylodenia v Normandii (6. júna 1944), ktoré po štyroch rokoch otvorilo západný front a bolo jednou z najväčších vojenských operácií druhej svetovej vojny. Na vylodení sa zúčastnili jednotky z dvanástich spojeneckých národov: Austrálie, Belgicka, Kanady, Česko-Slovenska, Francúzska, Grécka, Holandska, Nového Zélandu, Nórska, Poľska, zo Spojeného kráľovstva a Spojených štátov.

Zároveň spojenecké námorné a vzdušné sily ostreľovali a bombardovali nemecké jednotky. Tento deň je označovaný aj ako Deň D. Vo Francúzsku má dodnes vysokú úctu u mladej generácie.

Ján ČERNÝ
Foto: Štefan KAČENA

Smelosť pána prezidenta...

Ludovít ŠTEVKO

Nie je to tak dávno, čo mimovládne organizácie a prezident Andrej Kiska neodôvodnene obviňovali niektorých slovenských politikov, najmä premiéra Fica, z vyvolávania strachu z islamskej migrácie v súvislosti s terorizmom. Pritom širitelia strachu z teroristických útokov neboli politici, ale predovšetkým samotní islamistickí strojcovia desivých masových vražd a v menšej miere tajné a bezpečnostné služby postihnutých štátov, ktoré na základe analýz zverejňovali predpokladané počty potenciálnych teroristov. Odhady hovorili o tisícoch jednotlivcov schopných rozpútať vlnu násilia v Európe.

Názory niektorých našich „odborníkov na konšpirácie“ sa prívetmi nelíšili od názoru moslimského starostu Londýna Sadiqa Khana, ktorý pri svojej návšteve

v New Yorku povedal: Terorizmus je súčasťou nášho života, musíme sa s tým zmieriť.“ Istý samozvaný „lovec konšpirátorov“ Juraj Smatana dokonca prirovnával počty obetí terorizmu s obeťami automobilových havárií a vychádzalo mu, že obeť islamistických útokov tvoria z tohto hľadiska zanedbateľné číslo. Taká argumentácia na úrovni človeka postihnutého vírusovým poškodením mozgového kmeňa však nemôže ovplyvniť atmosféru, aká zavládla po udalostiach v Paríži, Bruseli, Berlíne, Nice, Ausbachu, Londýne, Petrohrade, Štokholme, Manchestri... Podľa prieskumu agentúry YouGov z konca minulého roka teroristických útokov sa obáva osemdesiat jeden percent Francúzov, šesťdesiatosem percent respondentov z Veľkej Británie a šesťdesiat percent nemeckých účastníkov

prieskumu. Po posledných tragických udalostiach v Manchestri by bolo percento európskeho strachu z terorizmu dozaista ešte vyššie.

Možno niekoho hreje vedomie, že máme prezidenta bez bázne pred islamizmom a migrantskými

KOMENTÁR

kvótami naordinovanými Bruselom, ale pre mnohých je smelosť pána prezidenta iba postojom pomýleného človeka odmietajúceho kooperovať s politikou slovenskej vlády aj so záujmami štátu, ktorý reprezentuje. Pre Andreja Kisku je zrejme najväčším strašidlom pre Európu Rusko, nie hydra islamizácie, a ako je známe, politika Vyšehradskej štvorky je pre neho pre jej odmietanie kvót tiež neprijateľná. Charakteristický postoj nášho prezidenta je však medzi

hlavami štátov v stredoeurópskom priestore osamotený. Český europoslanc, profesor sociológie Jan Keller hovorí: „Naša jediná šanca je, že spolu s ďalšími malými štátmi budeme v rámci EÚ obhajovať svoje záujmy. Môžeme sa spoľahnúť len na to, že ak by EÚ chcela malým diktovať veci pre nich absolútne neprijateľné, je nás v tom viacej. Ak na túto šancu rezignujeme, ďalšiu už nemusíme dostať.“

Politika proklamovanej korektnosti a multikulturalizmu dosiahla dno a Európsku úniu čakajú ťažké časy hľadania východiska z multikultúrnej pasce. Žiaľ, v tejto politike sa prejavuje očividný paradox, ktorý ju vedie do začarovaného kruhu. Vo vnútri EÚ prevláda stále fanatický akcent tolerancie ku kultúrnym a k náboženským odlišnostiam tu žijúcich a masovo prichádzajúcich islamských skupín, ale navonok sa štátom, odkiaľ prichádzajú prúdy migrantov, silou vnucujú tzv. západné hodnoty a spoločenské vzorce. Vraj nás doma koexistencia s diametrálne odlišným spôsobom života a s odlišnou kultúrou obohatí, ale na medzinárodnej scéne požadujeme, aby sa v iných kultúrne odlišných štá-

toch uplatňovali predstavy o našej západnej demokracii. Prirodzene, rétorika o demokracii je iba falošným zastieraním intervencii s cieľom politického a hospodárskeho ovládnutia nových teritórií. V tomto sa koloniálne inštinkty mocností za tisícročia dobyvateľských vojen nijako nezmenili, ako o tom svedčí súčasnosť rozvrátených štátov na Blízkom východe, v Iraku, Líbyi, Afganistane a Sýrii.

V pohľade na minulosť nikdy nemôže byť Európa jednotná. Ako majú prijímať vykorienené zástupy minorít, vyznávačov cudzej, často radikálnej ideológie chudobnejšie štáty EÚ ako Slovensko alebo Česko, ktoré nikdy nevnucovali iným štátom bajonetmi svoje predstavy o usporiadaní sveta a o demokracii. Musíme byť politicky nekorektní. Ak je dnes koexistencia civilizácie rozdielnych komunit vo veľkých štátoch západnej Európy nemožná, ak vyvoláva aj po polstoročí neriešiteľné problémy, potom sa netreba čudovať, že sa malé štáty Európy, v histórii vždy zápasiace o svoju holú existenciu, bránia voči nekontrolovateľnému prílivu migrantov, ktorí môžu tragicky ohroziť ich sociálnu a politickú stabilitu.

Nástrahy knižnej distribúcie

Maroš M. BANČEJ

Svoje debutantské časy prežila naša autorská generácia v osemdesiatych rokoch. Vtedajšia „štátostrana“ si svoj vydavateľský monopol dôsledne chránila, a tak vydať prvú knihu nebolo vonkoncom jednoduché. Po novembri 1989 sa situácia prudko zmenila a vydavateľstiev pribúdalo ako povestných húb po daždi. Vznikli a zanikli v zdanlivo chaotickom knižnom kvase, ale napokon sa predsa len vykryštalizovala do istej miery stabilná vydavateľská scéna. Rovnako pribúdalo aj autorov, keďže vydať debut sa stalo viac-menej finančnou otázkou. Zmenila sa aj situácia v knižnej distribúcii. Postupne sa vytrácali malé knihkupectvá, na čo doplácali najmä menšie mestá, kde sa knihy nezriedka dostali ako „pridružený tovar“ do rôznych butikov medzi pseudoumelecké gýče väčšinou ázijskej proveniencie. Na druhej strane začali vznikať najmä

v Bratislave a vo väčších mestách veľkoryso riešené knižné centrá, v ktorých si návštevník môže dať kávu a obklopený zdanlivo nekonečnou záľahou kníh vstrebávať magickú atmosféru myšlienok zmenených na písmenká. Vznesene povedané, lenže

POZNÁMKA

pravdou je to, že veľká časť knižnej produkcie v podobných „chrámoch knihy“ je komerčného charakteru. Vydávanie a najmä predávanie kníh je čoraz viac komerčnou aktivitou a účtu si zaslúžia napríklad vydavateľia, ktorí na piatich komerčných tituloch zarobia a časť prostriedkov investujú do šiestej, nekomerčnej knihy. Napríklad do zbierky básní, knihy hlbavých esejí či monografie o niektorom z našich významných dejateľov. Vydávanie kníh je jedna vec, distribúcia druhá. A tu

sa skrýva lesk a bieda našej knižnej kultúry. Márne vydáte vynikajúci titul, keď ho nedostanete k potenciálnemu kupcovi – čitateľovi. Pomerne rýchlo sa preto vykryštalizoval zvyk, že distribútor berie knihy zásadne do takzvanej komisie, teda vyplatí vydavateľa až po jej predaji, priraziac si navyše aj na pomery nášho karpatského kapitalizmu nehoráznou maržu. Akoby ani to nestačilo, v mnohých prípadoch sa s vyplatením už utržených peňazí neponáhľa. Nepáči sa ti to? Nechaj tak a môžeš si knihy naložiť do káricky a rozväžať po mestečkách a dedinách ako blahej pamäti baľko Hrebenda. Samozrejme, ekonomické zákonitosti sú neúprosné a aj v tomto druhu podnikania existujú logické snahy po čo najväčšej monopolizácii.

Pred niekoľkými rokmi otriasol slovenským knižným trhom škandal okolo distribučnej firmy Belimex. Táto

ovládala značnú časť distribučných kapacít, a keď sa záhadne dostala do platobnej neschopnosti, tak mnohí vydavateľia nielenže nevideli peniaze za predané tituly, ale nemohli sa dostať ani k tisícokm zatiaľ nepredaných kníh. Situácia sa napokon tak po našom utriasla, no mnoho malých vydavateľov to nenávratne položilo. Lenže snaha koncentrovať distribučný monopol tu pretrváva stále. Čoby nie. Kto ovláda väčšiu časť distribučnej siete, môže si diktovať podmienky. A nielen to. Môže celkom nepokryte diktovať, ktoré tituly sa na pulty knihkupectiev dostanú a po ktorých, ako sa hovorí, ani pes neštekne. Nemusí ani svoje rozhodnutia zdôvodňovať a máme nenápadnú cenzúru ako vyšitú.

Najnovšie našou knižnou scénou rezonuje kauza finančnej skupiny J & T, ktorá ovládla najprv komerčne úspešné vydavateľstvo Ikar aj s jej distribúciou a vzápätí aj kľúčovú distribučnú spoločnosť Panta Rhei. Slovenskí vydavateľia zareagovali a už takmer tridsať sa ich spojilo vo výzve, aby spomínaná spoločnosť, citujem: „Nevnášala na trh aroganciu a nekalé praktiky.“ Protimonopolný úrad si dáva načas. Lenže slovenská knižná kultúra môže na danú situáciu škaredo doplatiť.

SPOZA OPONY

Keď sa končil medzinárodný festival Grand Prix Svetozára Stračina 2017, končil sa aj najvýznamnejší európsky festival folklórnej hudby. Hlavnú cenu získalo štúdio Temešvár z Rumunska – štúdio rumunského rozhlasu, ktoré pravidelne vysiela aj v slovenčine. Bola to nahrávka melódie vyludzovanej na orechovom liste zovretom hánkami oboch rúk. Musia vám to povedať, aby ste to uhádli. V roku 2017 je to kus starého ľudového zvyku, ktorý sa teraz zachoval navždy. Ako mi povedala redaktorka slovenského vysielania z Temešváru, podmanivo šarmantná pani Laza, trvalo niekoľko rokov, kým sa podarilo nájsť človeka, ktorý ešte vie zahráť na orechovom liste.

Koncert na záver Grand Prix bol strhujúci. Bola to prehliadka prirodzenosti ľudových melódii ako samozrejmosti v živote moderného človeka dneška. Veľké koncertné štúdio slovenského rozhlasu zaplnili melódie nielen ocenených nahrávok, ale aj sprievodné rytmy OLUN-u, Orchestra ľudových nástro-

voj – legendárnych Dudíkovcov. Životaschopnosť, ba životodarnosť ľudových melódii napokon zažilo toto Veľké koncertné štúdio pred niekoľkými mesiacmi aj pri štyridsiatom výročí OLUN-u.

Prečo práve Ondrej Demo

Dušan D. KERNÝ

Keď vo finále k Mirkovi Dudíkovi postupne pribúdali traja ďalší primáši a jedna primáška, dovedna päť skvelých huslistov cifrovalo najprv v sólach, potom spoločne a stupňovalo rytmus a nadšenie publika. Ovácie, pri ktorých vstávala celá sála, nemali konca. Predchodcom medzinárodnej tradície bola Prix de Musique Folklorique de Radio Bratislava, mala šesťnásť ročníkov (1976 – 1991) a jej iniciátor bol Ondrej Demo.

Všetko sa opakovalo aj na ojedinelom koncerte pri jubileu Ondreja Dema (ročník 1927). Jubilant bol rozhlasovým redak-

torom ľudovej hudby od roku 1953 do roku 1993. Počas večera neraz ďakoval prítomným a sála znovu a znovu vstávala, aby zažela vitálnemu deväťdesiatnikovi mnoha ljeta, sto lat.

Počas jubilentovho večera sme prešli fascinujúcim príbehom chlapca z okupovanej obce Branovo v okrese Nové Zámky, ktorý unikol zavlečeniu do armády. A po vojne sa talent presadil v Bratislave. A vďaka rozhlasu dnes máme cenné nahrávky ľudovej hudby a ich interpretov. Dovedna je od Ondreja Dema v archíve Slovenského rozhlasu šesťnásťtisícpäťsto titulov z tristo šesťdesiatich lokalít na Slovensku a z päťdesiatich siedmich slovenských miest v zahraničí.

V šesťdesiatych rokoch, rokoch slovenského odmäku –

v roku 1966, sa stal autorom, ako aj redaktorom nezabudnuteľného cyklu Klenotnica ľudovej hudby. Vysielala sa až do roku 1993 a získala rozhlasu, ľudovej hudbe i autorovi Ondrejovi

Demovi známosť, autoritu, obdiv a uznanie. Po celom Slovensku sa vytvárali dokonca krúžky priateľov tejto relácie, na čo pri svojej deväťdesiatke s radosťou spomína. Neboli to však len spomienky – z rodnej obce Branovo prišla speváčka skupina, ako aj ľudová hudba Michala Nogu so svadobnými piesňami Išou Janík hore humnom a Načo si sa ženev... Jubilantovi a plnej sále Veľkého koncertného štúdia, kde sa koncert zároveň aj nahrával, prišli zavinšovať folkloristom známe legendy, ktorým ľudová hudba zmenila život: chýrni Ján

Ambróz či Simona Hulejová. Silu rozhlasového záznamu demonštrovala nahrávka dlhoročnej spolupracovníčky Ondreja Demu v redakcii ľudovej hudby Dariny Laščiakovej. Jej legendárna Svadobná odobierka z Oravy opäť ukázala nehasnúcu pôsobivosť Laščiakovej umenia a, samozrejme, to, že ju pri nahrávke vystihli vo vrcholnej forme.

Také kúsky, ako spoločne predviedla Ťažká hudba z Terchovej spoločne s OLUN-om pri Terchovských nôtach a cifrovani, sú nezabudnuteľné. Práve tak ako strhujúca interpretácia Goralských nôt spod Tatier či Tancov z Hrušovíc. Jeden po druhom nastupovali v stále v rýchlejšom rytme štyria primáši, najprv sólo a potom spoločne, dvaja, traja až napokon štyria v tempe, pri ktorom azda husle horia – najprv Mirko Dudík, potom Peter Uličný a Jánovia Kružliakovci, starší a mladší.

Folklor žije. Máme ho v krvi. Mnoho zo slovenskej kultúry v Slovenskom rozhlase máme vďaka Ondrejovi Demovi – okrem iného nositeľovi Zlatej medaily Matice slovenskej.

ČITATELSKÉ FÓRUM

Na portáli www.teraz.sk som si prečítal správu, s obsahom ktorej si dovoľm polemizovať. Je na zamyslenie, že zamestnanci TASR neovládajú realitu našej histórie a politiky, keď zverejnili správu s týmto obsahom: „Izraelské veľvyslanectvo na Slovensku znepekujúce seminár o živote a osobnosti Jozefa Tisa, ktorý koncom apríla zorganizovala katolícka cirkev spolu s Univerzitou Komenského v Bratislave. TASR o tom informovala Katarína Mináriková z izraelského veľvyslanectva na Slovensku.“

Pravdou proti klamstvu

Nič zvláštne sa neudialo, len sa konala vedecká konferencia s cieľom hľadať pravdu.

Ak je pravda, že štát Izrael udelil percentuálne najviac ocenení občanom Slovenskej republiky v porovnaní s inými národmi za pomoc prenasledovaným Izraelitom počas druhej svetovej vojny a ak aj prezident Slovenskej republiky Jozef Tiso aktívne udeľoval výnimky pre týchto nešťastníkov, potom je namieste poznať názor tých, ktorí môžu prispieť k širšiemu objasneniu vecí. Veď hľadáme pravdu a len cez diskusiu sa k nej môžeme prepracovať. Nebojme sa pravdy! V tejto súvislosti treba zobrať do úvahy fakt, že podpredseda vlády prvej Slovenskej republiky Alexander Mach úradne v zastúpení predsedu vlády Slovenskej republiky zastavil deportácie Židov. Rozhodnutie predsedu vlády dal kategoricky na vedomie veľvyslancovi Nemeckej ríše v Slovenskej republike. Táto skutočnosť je známa najmä historikom zo súdneho procesu vedeného proti Dr. Jozefovi Tisovi, Alexandrovi Machovi a Ferdinandovi Ďurčanskému, lebo práve Alexandrovi Machovi táto okolnosť bola pohľadujúca pri udeľovaní trestu.

Nech sa skúma, porovnáva, ktorý iný predstaviteľ štátu vo vtedajšej porobenej Európe si dovoľil prijať takéto sebarešné rozhodnutie a zastaviť deportácie Židov. Nepoznáme takýto štát ani nijakého predstaviteľa štátu, ktorý sa vzoprel a teraz by sa mohol chváliť takouto záslužnou prácou pre záchranu trpiacich Židov. Slováci po roku 1945 stratili svoju štátnosť a boli vystavení revanšu za zriadenie vlastnej slovenskej štátnosti. Slovenski vlastenci, a je jedno, z ktorej politickej strany alebo smeru, i slovenski buržoázni nacionalisti boli drakonicky postihovaní štátnou mocou za prejavovaný názor. Trety smrti a dlhodobé väzenie boli odpoveďou na požadované právo slovenského národa na sebaurčenie. Politická propaganda, ideológia čechoslovakizmu sa dostala do rozporu s historickou požiadavkou národa na vlastný štát. Nastala disharmónia vo výchove mladej generácie. Na jednej strane – oficiálne z českej strany – bolo presadzované ujarmenie slovenského národa a na druhej strane legálne práva na správu vlastného územia Slováckmi. Pred vedeckými pracovníkmi, ale ani pred historikmi nemôžeme schovávať pero, zamykať papier či odstaviť internet, aby nekomunikovali a nedali svoj názor najavo širokej verejnosti. Vedecká konferencia je jednou z možností, ako sa dopátrať k jadrú problému a tým nájsť pravdu i správne postoje pre budúcnosť a spravodlivosť medzi národmi.

Ján MARCINKO

Marián GEŠPER, podpredseda MS pre členské hnutie, o matičnom dnaní
Matica pred reprezentatívnym snemom

Zhovárál sa Lukáš KAŠČÁK – Foto: archiv SNN

Valné zhromaždenie Matice slovenskej je najdôležitejšia udalosť v matičnom živote nielen v tomto roku, ale aj za posledné štyri roky. O dnaní v národnej inštitúcii pred týmto reprezentatívnym snemovaním a o jeho prípravách sme sa porozprávali s JUDr. Mariánom GEŠPEROM, podpredsedom pre členské hnutie.

• Aké povinnosti musia splniť matičné odbory, ak sa chcú regulárne zúčastniť na valnom zhromaždení?

Rok 2017 nie je len o celoslovenskom VZ, ktoré sa bude konať 10. a 11. novembra v Liptovskom Mikuláši, je to aj o matičných odboroch, ktoré si uskutočnia svoje vlastné valné zhromaždenia na miestnej úrovni. Podobne si volia predsedu, výbor a dozorný orgán na nasledujúce volebné obdobie, súčasne rekapituluju svoju činnosť od ostatného miestneho VZ čo do splnených, ale ako to život prináša aj nereálnych plánov. V neposlednom rade by mali schváliť správu o hospodárení odboru. Schvaľujú i dôležitú otázku kandidátov do ústredných orgánov MS a každý odbor má právo vyslať svojho delegáta na VZ. Odbory, ktoré sa chcú zúčastniť na VZ, si musia splniť povinnosti voči ČÚ MS presne určené v platných stanovách. Mať zaplatených desať centov za člena, spracovanú aktuálnu matičnú knihu so stavom k 31.12. predchádzajúceho roka, a predovšetkým zápis z miestneho VZ. Splnenie povinností vyplývajúcich zo stanov je nevyhnutné na získanie legitímneho pozvania a účasti na valnom zhromaždení.

• Nastali nejaké zmeny v metodike oproti predošlému VZ MS?

Oproti minulosti výbor MS schválil malú novelizáciu, z ktorej vyplýva, že každý odbor po zmenách vo volebnom poriadku môže vyslať na VZ už iba jedného delegáta, ktorý má jeden hlas. Teda na rozdiel od minulého VZ nebudú môcť odbory nad päťsto členov vyslať dvoch delegátov. Spomínané dokumenty sa radikálne nezmenili, no vsunuli sa do nich významné demokratické zmeny. Predovšetkým na VZ už nebude môcť odchádzajúci výbor navrhnúť kandidátov na predsedu MS, predsedu DV MS, členov výboru a DV MS. Každý,

Marián GEŠPER si získal dôveru najmä v radoch mladých matičiarov.

kto chce kandidovať do najvyšších funkcií, musí mať podporu predovšetkým miestnych odborov. Zvýšilo sa aj kvórum na dosiahnutie kandidatury na predsedu MS a predsedu DV MS. Na druhej strane sa nezmenilo kvórum na kandidátov na členov výboru MS. Napríklad, každý kandidát na člena výboru potrebuje desať návrhov MO MS, ale kandidát na predsedu až tridsať MO MS. Podrobnosti sú v spomínaných dokumentoch i metodickom liste, ktoré ČÚ MS zaslalo odborom a ďalším matičným subjektom vo veľkom predstihu.

• Aké chyby sa najčastejšie vyskytujú v písomnostiach zasielaných zo strany matičných odborov?

MO MS často napriek správnejmu priebehu svojho VZ zabudnú uviesť do zápisnice rozhodujúce skutočnosti, teda uznesenia s návrhmi kandidátov a delegáta na celoslovenské VZ. Uvedú tak iba napríklad na priloženom sumárnom formulári. Rovnako zápisnice súv mnohých prípadoch veľmi stručné. Mali by sme pamätať na historickú matičnú pamäť, veď zapísané diskusné

príspevky a názory sú neoceniteľné dedičstvo. Aj po rokoch v Archive MS práve prostredníctvom zápisnic môžeme nazrieť do života a názorov matičiarov v miestnych odboroch.

• V prípade MO MS môžu návrhy na kandidátov a delegáta schváliť aj ich miestne výbory?

Valné zhromaždenie MO MS uznesením schvaľuje delegáta a kandidátov. Valné zhromaždenie MO MS ako jeho najvyšší orgán môže splnomocniť svoj výbor na dodatočné schválenie kandidátov a delegáta, ak tak nechce urobiť priamo na svojom zasadnutí. Základná lehota na zaslanie zápisnic a príslušných návrhov je do 31. augusta tohto roka a to na adresu Člen-ského ústredia MS, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Podrobnosti sú uverejnené aj na www.matica.sk v kolónke ČÚ MS.

• Budú sa ešte matičným odborom zasielať ďalšie informácie o konaní VZ MS?

ČÚ MS musí v dostatočnom predstihu pred VZ odoslať metodický pokyn s aktuálnymi informá-

ciami o jeho konaní. Zároveň zašle delegátom i hosťom pozvánky s programom a písomné dokumenty na toto rokovanie v zmysle stanov MS. Súčasťou budú i pokyny týkajúce sa autobusovej prepravy a ubytovania delegátov. SNN budú priebežne uverejňovať informácie k VZ a kandidátov do ústredných orgánov.

• Očakáva sa v najbližšom čase aj výraznejšia novelizácia samotných stanov MS?

Zmena stanov by nemala byť revolučná, ale mala by vyplývať z praktických potrieb a skúseností s ich aplikáciou za ostatné roky. Matica a jej členská základňa potrebuje skutočnú stabilitu, a nie nepreverené experimenty. Myslím si, že na VZ najskôr nebude časový priestor na prijatie novelizácie stanov. Komisia na prípravu stanov navrhla, aby sa na celoslovenskom sneme, ktorý by sa mal konať po valnom zhromaždení, schválili zmeny k platným stanovám. Na samotné kvalitatívne spracovanie návrhov zmien stanov je potrebný dostatočný časový úsek a najmä celomatičná diskusia.

• Aké by malo byť podľa vás postavenie výboru MS?

Výbor s tridsiatimi deviatimi členmi je iba s ťažkosťami najvyšším výkonným orgánom, ako to deklarujú stanov. Skôr ho môžeme charakterizovať ako kolektívny samosprávny orgán, ktorý má rozhodujúce postavenie práve medzi zasadnutiami valného zhromaždenia, a to by mu malo aj zostať. Na druhej strane jeho počet by sa mal znížiť a súčasne precizovať postavenie predsedníctva, ktoré je operatívnejšie a schádza sa častejšie ako výbor.

• Čo by malo priniesť strategický VZ MS v roku 2017?

V celom procese priebehu valných zhromaždení na miestnej úrovni ako dôležitej predprípravy na celoslovenské VZ v Liptovskom Mikuláši očakávam, že sa bude niesť v duchu postupného omladzovania členskej základne a jej orgánov, tak ako sa to začalo v roku 2013. Posun k strednej a mladšej generácii s poučením sa zo skúseností staršej generácie je nevyhnutný pre napredovanie MS v nasledujúcich desaťročiach.

O ČOM JE REČ

Nie po prvý raz sa podaktorí jednotlivci usilujú znevážiť národné symboly a osobnosti. Tí, čo plujú svoje jedovaté sliny na Štúra, Vajanského alebo Maticu, nie sú ničím výnimoční. Zväčša je to tak, že chcú na seba upútať pozornosť. Robia si reklamu. V tejto súvislosti žiada sa mi odciťovať z básne P. O. Hviezdoslava: „Môj národe! Môj lude nevoľný! / (veď národ si vraj holubiči); nie / to číry HAVRAN (skorej havranov / si tedy plodcom!): čuješ kráť ich / nad sebou desný?“ Nomen omen! Televízny génius má tiež to príznačné meno, aby svojim kráťotom otrávil televíznych divákov. A tí sa mu pritom skladajú na honorár, lebo platia koncesionárske poplatky...

Ale, nezvyšujme ďalej popularitu havranom. Napokon, Hviezdoslav, ktorého som vyššie citoval, bol predmetom znevažovania mnohokrát. A nielen preto, že sa stal z neho tzv. štátny básnik hneď po víťaznom februári: pri príležitosti stého výročia narodenia básnika (1949) Gottwald a Široký posvätili jeho význam založením Hviezdoslavovej knižnice, ktorá vzápätí začala chrliť tisíce jeho kníh. Nanútené povinné čítanie sprotivilo sa mládeži a vydané

knihy skončili neskôr v zberných surovinách spoločne s Leninovými spismi. „Viktor Hugo, najväčší – beda básnik francúzsky, povedal ktorýsi Francúz. Najväčší náš básnik Hviezdoslav, vravieva sa. A beda? Beda, v našom prípade rozhodne nie Hviezdoslavovi,

Načo nám je Hviezdoslav?

Peter ŠTRELINGER

beda rozhodne nám, ktorí sme ho za najväčšieho vyhlásili, ale bez porozumenia tomu, čo ho ním robí,“ napísal o ňom kritik Alexander Matúška. Na tieto Matúškove slová som si spomenul, keď som pred rokmi zbieral materiál na životopisný román o Hviezdoslavovi. Na ulici, ktorá vedie k dolno-kubinskému cintorínu, oslovil som študentku, čo si myslí o Hviezdoslavovi a či má rada jeho poéziu. „A načo vám je Hviezdoslav?“ odvetila mi stroho protitázkou. Chtiac-nechtiac prinútila ma premyšľať o tom, čomu som sa práve venoval. Ozaj, koho vlastne bude zaujímať môj román? Mládež? Tá Hviezdoslava neznáša pre povinné čítanie, nanútené biffovanie bás-

ničiek, krkolonné, nezrozumiteľné verše. Nevdojak som musel dať študentke za pravdu. Uvedomil som si, že jediný spôsob, ako zmeniť vzťah mládeže k básnikovi, je – poľudštiť ho. Sňah ho dolu z bronzových pomníkov a odhaliť jeho ľudskú stránku.

život takmer pustovníka, zabratý len do svojich vídií a dím...“ Nuž, v tomto sa Jégé, myšlím, možno vedome, lebo on sám pri voľbe za okresného lekára v Kubine podpísal reverz, že nebude verejne proti maďarskému štátu vystupovať a písať. Hviezdoslav bol však bojovník. V roku 1874 verejne vystúpil na protestnom zhromaždení v Kubine proti zatváraní slovenských gymnázií a Matice: „Národ nemožno odpátrať ako čipku z ručníka!“ povedal vtedy. Aby sa vyhol prenasledovaniu, musel ujsť z Oravy do Senice za koncipienta k sudcovi Fajnorovi. Maďarská vrchnosť poznala cenu básnika Hviezdoslava, jeho autoritu v národe. Aby ho získali na svoju stranu, ponúkli mu členstvo v prestížnej Kisfaludyho spoločnosti. No Hviezdoslav túto počtu odmietol. V liste poslancovi Androvi Kozmovi v roku 1913 napísal: „... Ja sa mám so spokojným svedomím vyhrievať na výslni maďarského spisovateľského sveta, keď národ, z ktorého pochádzam, znáša osud páriov?“ Tu je teda odpoveď nielen mladej študentke z Oravy, načo nám je Hviezdoslav (Štúr, Vajanský)? Pre ich mravnú silu! Pre nádej a odvahu vzdorovať, neštratiť česť a ísť ako umelec, ale aj ako občan s národom. Akokoľvek ho niekto znevažuje a popiera!

Zostane Slovensko pokojným ostrovom v politických búrkach na kontinente?

Voľby prudko menia situáciu v Európe

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Pri pohľade na európsku politickú scénu, o americkej už ani nehovoriac, sa vynára ako vždy kľúčová otázka: Ako sa to týka nás Slovákov? A s tým sa spája aj snaha odhadnúť, či Slovensko zostane ešte tento rok ušetreným ostrovom v prudkej politickej búrke, ktorá mení tvárnosť doterajšieho európskeho politického pomeru sil.

Pozrime sa na českú scénu. Vláda po tri a pol roku úspechov, s rastom ekonomiky v predminulom, minulom a tomto roku a s predpoveďou ďalšieho rastu, vláda, ktorá dosiahla historicky najnižšiu nezamestnanosť, veď u našich západných susedov v podstate nepracuje len ten, kto nechce, vláda, ktorá spravuje jeden z troch najnižšie zadlžených štátov spomedzi európskej dvadsiatimičkovej, sa rozpadá pár mesiacov pred voľbami. Rozpadá sa s tým, že politikárčenie dostalo prednosť pred relatívne úspešným modelom; českým modelom spolunažívania, koalície, kohabitácie systémovej strany sociálnej demokracie s nesyntetickou stranou. Jednou z doterajších mnohých na českej politickej scéne, a nie nepodobne antisystémovej, ako sa vynárali a vynárajú na Slovensku. Česko bude onedlho, práve tak ako Rakúsko, voliť nový parlament. A ukáže sa nový pomer sil.

■ RAKÚSKO

V susednom Rakúsku vidíme takisto nástup politika, ročník 1986, ktorý sa profiluje ako odlišnosť od tradičnej ľudovej strany „čiernych“, z ktorej vzišiel ako najmladší rakúsky a európsky minister zahraničných vecí. Ukázalo sa, že nie on Christian Kurz sa má čo učiť, ale naopak rozdáva lekcie. A to nielen na domácej, ale aj na európskej politickej scéne. Jednak vytrvalým upozorňovaním, že bezpečnosť Európy nemožno dosiahnuť proti Rusku, ale len s Rus-

Francúzi uprednostnili politického zelenáča a dali hlasy najmladšiemu prezidentovi.

kom. A jednak s tým, že štáty, ktoré neprijmú kvóty utečencov, musia niesť následky, lebo Rakúsko rozhodne nemieni platiť viac do eurofondov, keď z nich po odchode Británie vypadnú miliardy libier. A v rozhodujúcej chvíli sa vzdal nielen kresla ministra zahraničných vecí v mene toho, aby boli predčasné voľby. Teda nové rozdávanie kariet, v ktorom chce získať.

■ NEMECKO

V predvolebnom Nemecku vidíme ani nie tak príklon voliča k Angele Merkelovej ako k istotám, stabilite nemeckého postavenia. Odklon od sociálnej demokracie je skôr dôsledkom nedôvery v schopnosti nemeckej SPD, strany s dlhou tradíciou, vládnuť teraz. Po rokoch strávených v koalícii s Merkelo-

vou boli sociálne zameraní sociálni demokrati počas všetkých doterajších veľkých a početných európskych kríz slabším partnerom. A proti Merkelovej postavili nepresvedčivého „eurodôchodcu“, bývalého predsedu europarlamentu Schultza, ktorý nezabral. Ani vládne kresťansko-demokratické a sociálne strany nemôžu byť spokojné: viac ako tretina ľudí ich volí len kvôli Merkelovej.

■ BRITÁNIA

Podobne to vyzerá vo vyhlásených voľbách vo Veľkej Británii. Lavica, labouristická strana na čele s Jeremy Corbynom, za nadšného potlesku predstavila volebný program s prísľubom päťdesiatich miliárd sociálnych výdavkov a zdane- ním vysokých príjmov bohatých. No jej najväčší podporovatelia z odbo-

rov neveria vo víťazstvo. Pred teroristickým útokom odhadovali, že získajú vo voľbách pre Labour party tak málo, že by to bol najhorší výsledok pre túto ľavicovú stranu od roku 1935.

Theresa Mayová, predstavi- telka konzervatívnej strany, teda tej, ktorá chaos okolo vystúpenia Británie z Európskej únie – brexit – vyvolala, si vystačí s jednoduchými heslami. Stačí jej zdôrazňovať silné a pevné vedenie, strong and stable leadership. Argumentácia Theresy Mayovej je práve taká jednoduchá, ako aj účinná: každý hlas pre mňa a konzervatívnu stranu posilňuje moju pozíciu v rokovaniach s Európskou úniou. Hoci tú mátež vyvolali konzervatívci a vyše štyridsaťosem percent Britov hlasovalo za zotrvanie v EÚ, teraz pred predčasne vyhlásenými voľbami veď v prieskumoch nad labouristami. Otázka je, ako sa krvavý horor v Manchestri prejaví na váhach volieb. Ak by boli labouristi drvivo porazení, znamenalo by to nielen úplné víťazstvo konzervatívov, ale aj koniec tradičného systému dvoch strán v Británii, ako ho poznáme po roku 1945.

■ FRANCÚZSKO

Aj vo Francúzsku neprišiel nový prezident odnikiaľ – vyberal sa novým systémom. Zišli sa šéfovia veľkých finančných, priemyselných a komerčných spoločností vybrali budúceho prezidenta, inštruovali ho a jeho misiu. A potom títo oligarchovia, konštatuje New York Times, mobilizovali médiá, umelcov, dobrovoľníkov, vedúcich predstaviteľov nevládných organizácií a spustili mašinériu, ktorá z neho vytvorila kandidáta ľudu a zároveň eliminovala ostatných kandidátov. Tak vznikol, píše NYT, vo Francúzsku nový systém výberu prezidenta republiky, zvolenie Emmanuelu Macrona zmenilo francúzsky štát.

Slovensko tiež prispieva k hospodárskemu rastu Európskej únie

Pre automobilky niet pracovníkov

Róbert HÖLCZ – Foto: internet

Európska únia a eurozóna sú politické integračné projekty, v ktorých po niekoľkých rokoch stability dochádza k ohlasovaným zmenám. Odchod Veľkej Británie zo spoločenstva prinesie pokles jeho ekonomickej palebnej sily, zníženie počtu obyvateľstva i zmenšenie rozlohy územia, čo v nijakom prípade nenahradí záujem o členstvo ďalších štátov Balkánu či dnes po ústavných zmenách záujem problematickeho Turecka, s ktorým sa skôr neráta. A tak sa stretávame s otvoreným názorom, že po francúzskych prezidentských voľbách, po ktorých nový prezident E. Macron potvrdil zachovanie a posilnenie doterajšej integračnej úrovne, sa podľa všetkého posilní doterajší nemecko-francúzsky tandem voči ostatným členským štátom Unie. Najmä Nemecko je na starom kontinente hnacím motorom, čo je v každom prípade dobrá správa nielen pre ostatných, ale aj pre eurozónu a, samozrejme, Slovensko, keďže patrí medzi našich najväčších zahranično-obchodných partnerov.

V tomto roku dosahuje rast nemeckej ekonomiky takmer tri percentá HDP, na bežnom účte platobnej bilancie má Nemecko trvalý prebytok, narastá domáca spotreba a investície, ktorých dôsledkom je pokles nezamestnanosti na úroveň štyroch percent. Preto sa nemôžeme čudovať, že nemeckí politici zvyšujú tlak na ECB, aby sa znížila doterajšia úroveň vykupovania nemeckých vládnych dlhopisov. V súvislosti s diskusiou o viacrýchlostnej Európe sa otvorene hovorí, že okrem vývoja makroekonomických ukazovateľov každého členského štátu sa bude prihliadať viac na jeho členstvo v eurozóne, pričom sa počíta, že ECB sa stane veriteľom poslednej inštancie, dôjde k spoločnému poisteniu vkladov a bude sa vydávať eurozónový spoločný dlhopis, čím sa posilní postavenie eura v medzinárodnom menovom a platobnom systéme.

■ RAST SPOTREBY

Podľa nedávno publikovaného záverečného účtu za rok 2016 je na tom Slovensko dobre vo všetkých makroekonomických ukazovateľoch, a preto treba kvitovať pre-

Na Slovensku sa má v najbližšom čase vyrábať až 1 350 000 automobilov ročne.

miérovi Ficovi, že chce cez Zákoník práce viac naplniť peňaženky domácností, nie však z účtov verejných financií, ale z účtov súkromných podnikateľov. Vlni sa priemerná mzda zvýšila o 3,8

percenta, zamestnanosť o 2,4 percenta, a keďže spotrebiteľské ceny klesli o 0,5 percenta, majú občania viac peňazí na mňanie, cestovanie, čerpanie úverov na bývanie, a čo prekvapuje, že viac sa šetri

aj pri terajších nízkych úrokoch na vklady. Keďže HDP rastie o viac ako tri percentá, zadlžuje sa viac aj verejný sektor, ale dlh v porovnaní k HDP má klesajúcu úroveň. V prvom štvrtroku 2017 pokračuje slovenské hospodárstvo v nastúpenom trende s tým rozdielom, že okrem rastu HDP a poklesu nezamestnanosti pod úroveň osem percent, treba počítať v druhej polovici roka s nárastom cien na zhruba o 1,5 percenta s možným dosahom na rast úrokov na úvery a vklady.

Pokiaľ v predchádzajúcich rokoch sa na raste HDP skôr podieľal zahraničný obchod, dnes je to najmä domáca spotreba ako dôsledok poklesu nezamestnanosti, vyšších miezd, nízkych úrokov a napokon aj nižších spotrebiteľských cien.

■ CHÝBAJÚ PRACOVNÍCI

Osobitným problémom terajšieho vývoja slovenskej ekonomiky je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, keď pracovné portály ponúkajú viac ako päťdesiat tisíc voľných pracovných miest, ktoré sa nevedia obsadiť z domácich zdrojov, a tak bude potrebné sa poobzerať po pracovných silách v zahraničí. Niektorí ekonomickí analytici však upozorňujú, že budúci rast našej ekonomiky bude závisieť od domácich a zahraničných investícií, ktorých objem za posledné roky klesá s dosahom na ich klesajúci podiel na raste HDP. Na eurofondy sa netreba spoliehať, rezervy treba hľadať doma vo verejných rozpočtoch či v inej daňovej politike pri rozdeľovaní nerozdelenej zisku domácich súkromných podnikateľov. V tejto oblasti bude veľa závisieť od podnikateľského prostredia, od trhu práce a od nášho vzdelávacieho systému a neposlednom rade aj od vybudovanej infraštruktúry.

POZVÁNKA

Family Xaveriáda 2017

30. júna – 5. júla 2017

I. pútnická skupina: Vrbové (pri Piešťanoch) – Velehrad. Prihlásiť sa možno do 10. júna 2017. Kontaktná adresa: lubomir.pilarcik@gmail.com
Zodpovedný P. Lubomír Pilarčík SJ Skupina pre všetky generácie začína svoju pešiu pútnickú trasu vo Vrbovom v predvečer púte 30. júna 2017 o 18 hodine. Skupinu sprevádza sprievodné vozidlo, ktoré bude môcť časť batožiny pútnikov previesť do cieľa. Nocľahy sú v jednotlivých miestach zastávok v ponúknutých zariadeniach tamojších veriачích spoločenstiev. Turistická výstroj (topánky, pršíplášť, spací vak a kerimatka) je nutná. Sprevádzajúci kňaz bude k dispozícii pre rozhovory a sv. omše pre pútnikov každý deň. V nesledujúcich dňoch je trasa rozložená na tieto úseky:

- 1. deň (1. júla):** Vrbové – Stará Turá (23 km)
- 2. deň (2. júla):** Stará Turá – Veľká nad Veličkou (25 km)
- 3. deň (3. júla):** Veľká nad Veličkou – Hluk (20 km)
- 4. deň (4. júla):** Hluk – Velehrad (19 km)

II. pútnická skupina: Malacky – Velehrad. Prihlásiť sa možno do 10. júna 2017. Kontaktná adresa: m.hudacek@gmail.com
Zodpovedný P. Milan Hudacek SJ

Pútnická skupina pre všetky generácie začína putovať nie v Malackách na Základnej škole večer 30. júna 2017. V duchu pútnických tradícií si účastníci pýtajú jedlo od obyvateľov obcí cez ktoré prechádzajú. Vlastné veci si účastníci nesú so sebou a je potrebné vopred urobiť výber najnutnejších vecí do plecniaka. Nocľahy sú v jednotlivých miestach zastávok v ponúknutých zariadeniach tamojších veriачích spoločenstiev. Turistická výstroj (topánky, pršíplášť, spacák, plecniak a kerimatka) je nutná. Skupinu sprevádza kňaz, ktorý je k dispozícii pre rozhovory a sv. omše každý deň.

- 1. deň (1. júla):** Malacky – Šaštín (23 km)
- 2. deň (2. júla):** Šaštín – Radošovce (24 km)
- 3. deň (3. júla):** Radošovce – Bzenec (25 km)
- 4. deň (4. júla):** Bzenec – Velehrad (23 km)

III. skupina - cyklistická: Košice/Poprad – Velehrad. Prihlásiť sa možno do 9. júna 2017. Kontaktná adresa: jburda@jesuits.net
Zodpovedný o. Ján Burda, SJ

Skupina 8 – 15 cyklistov (prednosťou vo veku 18 – 32 r.) po stopách dnešných aj dávnych jezuitov s denným slávením eucharistie vo východnom obočie (gréckokatolíckou sv. liturgiou). Program púte začne v Košiciach sv. liturgiou v gréckokatolíckej katedrále na Moyzesovej ulici v piatok 30. júna 2017 o 17:00 hod. Potrebne sú: spoľahlivý bicykel s výbavou, primeraná fyzická kondícia, poistenie (odporúčané), príspevok na ubytovanie, stravu a auto (bude upresnený do 18. 6. 2017, predbežne 40,-€), spací vak a karimatka. Púť ponúka možnosť sebapoznania v nových situáciách, zážitok zo spoločenstva a Božej blízkosti, program prispôbovaný potrebám jednotlivcov aj počasiu, návštevu pekných miest spojených s jezuitmi či stálu prítomnosť gk. kňaza – jezuitu. Skupinu bude sprevádzať sprievodné vozidlo, ktoré pomôže s prevozom časti batožiny, občerstvenia a servisu pre bicykle. Návrat do Košíc (alebo inde) vlakom z Nového Mesta n./V. Plánované etapy cyklopúte sú:

- 1. deň (1. júla):** Poprad – Ružomberok (104 km)
- 2. deň (2. júla):** Sučany – Banská Štiavnica (102 km)
- 3. deň (3. júla):** Banská Štiavnica – Piešťany (114 km)
- 4. deň (4. júla):** Piešťany – Velehrad (84 km)
- 5. deň (5. júla):** Velehrad – Nové Mesto nad Váhom (58 km)

Biskup Viliam JUDÁK: Jednou z hlavných hodnôt Európy bolo rozšírenie kresťanstva

Sme dedičia Akropoly, Kapitoly aj Golgoty?

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archiv SNN

V Nitre v roku 880 bola pápežom Jánom VIII. založená Nitrianska diecéza. Jej prvým biskupom bol Viching, podliehajúci pod správu arcibiskupa metropolitu Metoda. Nitra sa tým stala prvým dokumentovaným biskupstvom v strednej a vo východnej Európe. Bola to prvá diecéza medzi slovanskými národmi. Možno predpokladať, že bola sídlom sv. Metoda metropolitu. Pribinov kostol vysvätený okolo roku 830 je prvým historicky doloženým dokladom kresťanstva Slovanov. Právom teda Nitre patrí označenie Slovenský Betlehem. O súčasnom stave kresťanstva na Slovensku a v Európe sa zhovárame s biskupom Nitrianskej diecézy Mons. Viliamom JUDÁKOM.

• Pri zrode zjednotenej Európy bol francúzsky politik Robert Schuman. Tvrdil, že Európa buď bude kresťanská, alebo nebude. V ostatných prezidentských voľbách vo Francúzsku však ani jeden z dvoch kandidátov nehovoril o kresťanskom Francúzsku. Dokonca Marina Le Penová, od ktorej by sa to očakávalo, vyhlásila, že chce z Francúzska sekulárny štát. Čo sa to deje s Európou?

Európa je časť sveta, ktorá svojou históriou a bohatým duchovným dedičstvom má svoje výnimočné a nezastupiteľné miesto medzi inými svetadielmi. Napriek tomu hľadá svoje miesto, hranice, identitu a sebadefiníciu celé storočia. Nemožno však obísť, že 10,5 milióna štvorcového kilometra s viac než sedemsto miliónmi obyvateľov predstavuje napriek mnohým rozdielnostiam spoločnú ideu a určitý spôsob myslenia. Preto „mnohí v budúcej Európe vidia nádej, iní vnímajú skôr nebezpečné tendencie. Jedni poukazujú na nové možnosti pokojného spoluzitia národov, kultúr a náboženstiev. Dúfajú, že pri riešení celosvetových problémov zaznie spoločný hlas nášho kontinentu. Iní varujú pred Európou, ktorá by svojimi hospodárskymi možnosťami mocensky ovládala chudobnejšie národy a uzavrela sa do svojho bohatstva. Prítom kriticky poukazujú na tendencie vzdať sa kultúrnych a morálnych hodnôt, ktoré po stáročia patrili k cennému kresťanskému dedičstvu Európy. Predovšetkým vidia, že dôstojnosť ľudského života je ohrozená mnohorakými spôsobmi“, zdôrazňuje dokument biskupov o Stredoeurópskych katolíckych dňoch v roku 2003/2004.

• Aké sú teda európske štáty z hľadiska vzťahu k Bohu?

Slovanský pápež Ján Pavol II. často hovoril o povolani Európy a o spoločnej európskej identite, ktorá „je skutočnosťou a ktorú nemožno ľahko definovať. Je veľa dávnych zdrojov tejto civilizácie“, povedal, „pochádzajúcich z Grécka a Ríma, z keltských, slovanských a germánskych prvkov, ktoré boli hlboko poznačené kresťanstvom. Vieme, ako sa jednotlivé národy a oblasti odlišujú svojím jazykom, kultúrou, právnymi tradíciami a inštitúciami. Ale v očiach ostatných kontinentov sa Európa javí ako jediná jedna jednota i preto, že tí, ktorí ju tvoria, vnímajú túto spolupatričnosť menej jasne. (...) Počas takmer dvadsiatich storočí vytvorilo kresťanstvo pohľad na svet a na človeka, ktorý zostáva i dnes zásadným prínosom napriek všetkým rozdeleniam, slabostiam, a dokonca i napriek zabúdaniu zo strany kresťanov“.

Záujem, ktorý Cirkev javí o Európu, vyplýva z jej povahy a poslania. Podľa sv. Jána Pavla II. „Cirkev totiž po stáročia bola úzko spätá s našim kontinentom, takže duchovná tvár Európy sa utvárala vďaka úsiliu veľkých misionárov, svedectvu svätcov a mučeníkov a neúnavnému pôsobeniu mníchov, rehoľníkov a duchovných pastierov. Z biblickej koncepcie človeka Európa vybrala to najlepšie zo svo-

Biskup Nitrianskej diecézy Mons. Viliam JUDÁK.

jej humanistickej kultúry, čerpala inšpiráciu na svoju intelektuálnu a umeleckú tvorbu, vypracovala právne normy a v neposlednom rade pozdvihla dôstojnosť človeka, zdroj neodcudziteľných práv. Takto Cirkev ako strážkyňa evanjelia, prispela k rozšíreniu a upevneniu tých hodnôt, ktoré urobili európsku kultúru univerzálnou“.

Prvý prezident Nemeckej spolkovej republiky po druhej svetovej vojne Teodor Heuss pri jednej príležitosti v predstihu potvrdil tieto slová pápeža, keď povedal, že Európu akoby niesli tri stĺpy z troch hôr: Akropola v Aténach, Kapitól v Ríme a hora Golgota v Jeruzaleme. Myslel tým na grécky, rímsky a oboch spájajúci kresťanský základ európskych dejín. Gréci a Rimania videli tri sily, ktoré hnali svetové dejiny dopredu: hlad, lásku a moc. „Golgota“, hovorí T. Heuss, „znamená podrobovanie a očisťovanie od hladu, erosu a moci cez kríž a zmŕtvychvstanie.“ Veľká zásluha kresťanstva pozostáva v tom, že sa tu nielen ohlasovalo, rozširovalo a žilo učenie, ktoré smerovalo človeka k nadprirodzenosti, ale tiež sa spájali také veľké duchovné prúdy, ako grécka filozofia, rímske právo a biblické učenie. Kresťanstvo spájalo európske národy sieťou nadštandardných zariadení: kláštorov, škôl a univerzít. Musíme priznať, že dodnes žijeme z plodov stredovekých a poststredovekých dejín. A preto sa môžeme dnes právom pýtať, keď sa zdá, že Európa sa vzdaluje od Golgoty: Ako sa ešte môže pridržať dedičstva Akropoly a Kapitoly?

• Čo môže Európe pomôcť v návrate k všefľudským, teda i ku kresťanským hodnotám?

Kresťanstvo zrealizovalo v Európe mohutný integračný proces, na konci ktorého stálo kresťansko-humanistické smerovanie národov. Pojmy ako ľudská dôstojnosť, ľudská sloboda, zodpovednosť,

spravodlivosť, solidarita, spoločenstvo... predsa neoznačujú pôvodne typicky kresťanské hodnoty, a preto kresťanstvo nemá ani monopolný nárok na ne. Pochádzajú vo svojej praforme z predkresťanského času. Sokrates, Platón, Aristoteles a ich žiaci už pred Kristom ich formulovali ako etické požiadavky na ľudí. Preto sa k nim až do dnešných dní hlásia aj nekresťania. Čo však pripojilo kresťanstvo k týmto hodnotám, bolo ich transcendentné spojenie s Bohom, bolo ich zviazanie s božskými cnosťami: vierou, nádejou a láskou.

Je historickou skutočnosťou, že jednou z hlavných hodnôt Európy bolo rozšírenie kresťanstva. Vznik kresťanských inštitúcií, presadenie sa novej kresťanskej kultúry. Kresťanstvo sa stalo tmelom, ktorý spájal rôzne kmene do väčších celkov, a zabezpečovalo nové formy existencie nielen v lokálnych, ale aj v širších medzinárodných súvislostiach.

Nemožno však nevidieť, že k utváraniu Európy neprispievali len dejiny veľkých etník či národov. Na stavbe Európy je časť muriva aj naša – slovanská. Áno, pre takúto hlbšie zjednotenú Európu ako jednotu v rôznosti mala značný prínos aj Cirkev v slovanských krajinách. Význam i zmysel kresťanstva si naši predkovia už dávno zhrnuli do pojmu „dedičstvo otcov“, čiže do cyrilometodského kultu, ktorý nikdy neprestal pôsobiť v našich dejinách. Tu žil a účinkoval ako živá sila viery, udržiavajúca nás v ťažkých časoch dejinných osudov.

• Európska kultúra vyrástla na kresťanských hodnotách. Ešte v polovici minulého storočia bolo Slovensko silne katolícke. Prejavilo sa to aj v riadení štátu. V súčasnosti najmä v politike vidíme absenciu morálky a mravnosti. V čom to je?

Podľa kresťanského presvedčenia nemožno budovať spoločen-

stvo ľudí postavené na kresťanskej láske k bližnému a zabezpečiť jeho budúcnosť len individuálnym konaním, ale je potrebné aj verejné konanie zákonodarcov a politikov, opierajúce sa o spoločné chápanie hodnôt. Je na veľkú škodu nás všetkých, ak niektorí síce hovoria o kresťanských hodnotách, ale navrhujú a schvaľujú zákony, ktoré škodia národu a Cirkvi. Pre vnútornú stabilitu spoločnosti je potrebný základný hodnotový konsenzus, ktorý sa diskusiou vyvíja. Od kresťanov aj na Slovensku závisí, nakoľko bude spoločenský hodnotový konsenzus poznačený kresťanským presvedčením nielen u nás, ale aj v Európe.

Som o tom presvedčený, že Európa môže svoje duchovné a etické základy nielen uchovávať, ale aj ďalej rozvíjať. Keď budú existovať ľudia ako sv. Konštantín-Cyriľ a sv. Metod, ktorých životné pravidlá formovali tisíce vo svojej ľudskosti a v kresťanstve. Keď budú ľudia, ktorí vedeli za svoje presvedčenie obetovať svoju slobodu i život, ako to dokázali bl. Zdenka Schelingová, bl. Peter Pavol Gojdič, J. Vojtaššák, J. Ch. Korec, T. Zeman ...

Dnešná Cirkev, majúca na pamäti toto všetko, s obnovenou zodpovednosťou upozorňuje na naliehavú potrebu zabrániť premarňaniu tohto vzácného dedičstva a pomôcť Európe vyrásť oživením kresťanských koreňov. Slovensko má v tomto smere tiež dôležité poslanie a úlohu, ako na to pred rokmi poukázal L. Štúr: „Naša vnútornosť, náš duch plný je pokladov v ňom zložených a s týmto musíme ísť von, a síce tak, ako sú skryté v nás a ako hýbu ducha nášho.“

• Kňazi zohrali významnú úlohu v emancipácii slovenského národa. Ako si to vysvetľujete?

Áno, v našich národných dejinách predovšetkým kňazské osobnosti zohrali osobitnú úlohu obrancov slovenského ľudu i národa v zápase o kultúrnu, myšlienkovú i morálnu zrelosť, o vlastný jazyk, kultúrno-historický obzor i morálny profil v zmysle učenia Cirkvi. Účinne pôsobili v ušľachtilej službe dejinného dotvárania nášho národa (aj štátu), a to v stredoeurópskom dramatickom priestore na prelome storočí i v prvej polovici 20. storočia.

Boli to muži činov, všestranne vzdelaní kňazi, ktorí sa dali do služieb politických zápasov slovenskej inteligencie o základné samourčovanie práva slovenského národa. Ich veľavravným a otvoreným heslom bolo: „Národ, vlasť, sloboda, osвета.“ Teda ideály, ktoré uskutočňovali mnohí slovenskí vzdelanci a duchovenstvo. Najmä to, ktoré žilo na slovenskom vidieku, dobre poznalo sociálnu i duchovnú biedu a potreby drobného ľudu. V ich životnom programe sa vynímal priehľadná túžba: „Zjednocovať, nie rozdvajovať.“ Program, ktorý je platný aj v našich časoch, a to tak v duchovnej, ako aj v politickej kultúre. Prebudiť, zdvihnúť pospolitý ľud z meravého života, zo sociálnej biedy a z nevedomosti bola – popri šírení evanjelia – ústretová a ušľachtilá osvetová činnosť kňazov. Ich vzťah k dobrým a zlým stránkam slovenského ľudu bol láskavý, milovali ho s porozumením a s úctou, s kresťanským citom ľudskej spravodlivosti. Ceníli si jeho dobré stránky, ako pracovitnosť, tvorivosť, usilovnosť, životaschopnosť, odsudzovali však nedbanlivosť, ľahostajnosť, psotu, othané deti, nezasiatu pôdu, hlad a najmä rozšírený alkoholizmus. Žili s ľudom,

takže dobre poznali príčinu tohto stavu. Preto všetko svoje počínanie zamerali na odstránenie príčin. A nositeľom príčin nebol len dedinský ľud, ale aj štát, jeho zákony a inštitúcie.

Odhaľovať príčiny zla rozumne a vecne bolo a je aj dnes nebezpečné. V každom ohľade tu máme dočinenia s osobnostne angažovanou evanjelizáciou, s realizovaním náboženskej kultúry, resp. s realizovaním kultúry kresťanskej viery ako výraznej univerzálnej idey Cirkvi.

• Kritici vyčítajú Cirkvi jej bohatstvo. Na čo ho potrebuje?

Nuž, Cirkev sa javí bohatá. Konkrétne Nitrianska diecéza jestvuje od roku 880. Vlastní viaceré historické objekty a historické artefakty, o ktoré sa stará, pretože pomoc zo strany štátu je skôr symbolická. Štát, ako je známe, prispieva len na mzdy duchovných, ktoré sú na dolnej hranici. Preto príjmy biskupstva z nehnuteľností, ktoré storočiami získala či už testamentárnym odkazom, alebo kúpou, smerujú na ich prevádzku a rekonštrukciu. Zväčša ide o kultúrne pamiatky. Okrem toho diecéza podporuje katolícke médiá (rádio LUMEN, televízia LUX), činnosť KBS, charitu i svetové misie. Biskupstvo z veľkej časti zabezpečuje prevádzku hospica, domu pre seniorov, prispieva na prevádzku cirkevných škôl....

• Ako sa človek dopracuje k viere v Boha? Môže si jednotlivec v modernom svete zachovať vieru v Boha bez toho, aby nebol spoločnosťou vyčleňovaný? Označovaný za človeka 19. storočia?

Je isté, že opravdivého kresťana nepoznáme po oblečení, ani nie po zbožnom výraze tváre či po zopnutých rukách. My kresťania sme ľudia ako všetci ostatní. Chodíme do práce a tešíme sa na víkend, musíme sa usilovať, aby sme vyšli s peniazmi. Aj nás sa týka neprijemná diagnóza, presne tak ako ostatných, smútime nad stratou svojich drahých. Aj naše deti v škole prepadajú, v záhrade rastie burina, lebo nestíhame... Áno, máme svoje nedostatky aj chyby, ale chceme s tým niečo robiť. Uvedomujeme si, kde je naša záchrana a budúcnosť. Nemáme vždy k dispozícii uspokojujúcu odpoveď na konkrétnu situáciu. Napriek tomu sme pobádaní kráčať ďalej, lebo existuje dostatok dôvodov na nádej. Kráčame za Kristom, pretože nám ide o pozemský i večný život. Ide nám aj o to, aby sme my, tí druhí, mohli žiť v dôstojnosti hodnej človeka, lebo sme obrazom Boha. Preto Cirkev sa nesmie nechať viesť módnymi či chvíľkovými predstavami, ale musí hlásať to, čo je najdôležitejšie pre spásu. Preto z tohto hľadiska bude vždy nemoderná. Inak by zradila Božie slovo a svoje poslanie. Ježíš Kristus tiež nie je dobový, ale nadčasový a vždy aktuálny.

• Ako by ste charakterizovali život bez Boha?

Život bez Boha je, obrazne povedané, akoby sme si prvý gombík zapli zle. Potom budú všetky zapnuté zle. V tejto súvislosti teológ 20. storočia K. Rahner hovoril, že ak by sa slovo „Boh“ malo vytrátiť bez stopy a bezo zvyšku bez toho, že by po ňom zostala čo i len viditeľne zanechaná medzera, bez toho, že by sa nahradilo iným slovom, ktoré by v nás vyvolávalo niečo podobné, bez toho, že by sa týmto slovom dala aspoň sformulovať otázka, ak už by človek nechcel toto slovo počuť ako odpoveď na túto otázku. Potom by už človek nepredstavoval celok skutočnosti ako takej a tiež nie celok svojho bytia ako takého. Človek by na svoju podstatu a svoj pôvod zabudol a zabudol by aj, ak to ešte možno tak vyjadriť – že zabudol.

Schopnosť zastávať post hlavy štátu sa kúpiť nedá – buď ju človek má, alebo nie

Tri roky Andreja Kisku na čele štátu

Ludovít ŠTEVKO – Fotomontáž: Andrej MIŠANEK, Foto: SITA

Na Slovensku sme v súčasnosti svedkami nekritického hodnotenia Andreja Kisku počas jeho doterajšieho účinkovania v prezidentskom úrade. Pritom odpoveď na otázku, čo vlastne tento prezident urobil pre štát a pre národ, je zahmlená v opare početných marketingových akcií zdôrazňujúcich jeho filantropiu a blízkosť k ľudu.

Schopnosti zastávať post hlavy štátu sa nedajú kúpiť. Buď ich človek má, alebo nemá. Bez politického talentu a skúseností sa dá naučiť rolu prezidenta len hrať, ale aj to málokedy úspešne. Prezident USA Ronald Reagan bol ako rodený herec výnimka, vžil sa do svojej roly a bol úspešný. Keď potreboval americkú verejnosť presvedčiť o svojej mentálnej sviežosti a kondícii, nacvičil si svižné vystupovanie z helikoptéry a pred tlačovou konferenciou si našťudoval úsmev, mimiku aj gestá. Vtipné bonmoty mu napísali poradcovia, ktoré sa rýchlo naučil, veď mal hereckú pamäť.

■ PODNIKATEĽ A FILANTROP

Žiaľ, dispozície zastávať svoj úrad ani hereckú pamäť náš momentálny prevádzkar prezidentského paláca nemá, aj keď napodobňovanie amerického štýlu mu predpísal imidžmejker, bývalý riaditeľ AMI Communications Slovakia Roman Krpelan, jeho terajší poradca. Andrej Kiska je marketingový výtvar, na ktorom sa dva roky pracovalo, kým sa nevytvoril jeho mediálny obraz nepolitického dobrého anjela. Pritom jeho prídomek „podnikateľ filantrop“ znie ako oxymoron. Jeho priateľ Igor Brossmann, šéf neziskovej organizácie Dobrý anjel, o ňom povedal: „Ak si vezmete Kiskove reči a vyškrtnete z nich odkaz na Dobrého anjela, nič neostane.“ Brossmann vie, o čom hovorí, aj keď ho v istom zmysle nedocenil. Kiska mal nos na rýchle zbohatnutie – po zlých skúsenostiach umývača podlahy v Amerike pochopil, že doma kvitnú iné možnosti, že v podmienkach divokého slovenského kapitalizmu si možno beztrešne napchať vrecká v tzv. nebankových spoločnostiach, že sa dajú vytĺcť peniaze z dlžníkov, a keď treba aj za pomoci exekútorov podľa zákonnej normy a vo všetkej počestnosti.

■ BÁBKOVODIČI V PALÁCI

Samozrejme, v prezidentských voľbách na Slovensku rozhodovali peniaze, o ktorých Willi Wimmer z pravicového krídla nemeckej CSU povedal, že peniaze dokážu viac ako tanková divízia. Hoci Andrej

Kiska využil svoje rýchlo nadobudnuté milióny na prezidentskú kampaň v rozpore so zákonom, málokto protestoval – jeho zvolenie za hlavu štátu sa stalo realitou. A len čo sa ako nováčik trochu zohrial v úrade, jeho bábkovodiči sa pustili do práce. Už rýchla výmena

že nijaký impeachment v parlamente nebude, lebo slovenského prezidenta možno trestne stíhať a odvolať iba za vlastizradu.

■ CEZHRANIČNÁ NEVEDOMOSŤ

Konanie Andreja Kisku však nie je v rozpore len s ústavou, ale

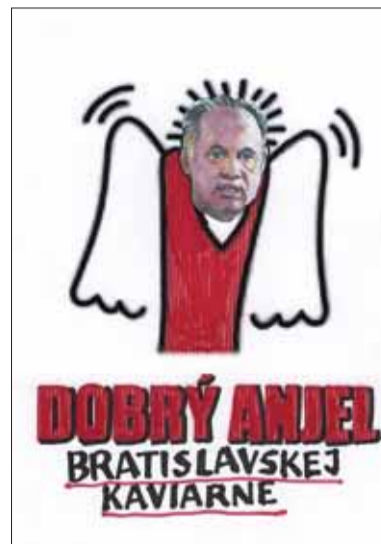

K obrázku satirik pridal text: US dron pod Vysokým Tatrami.

troch sudcov Najvyššieho súdu SR vzbudila podozrenie, že pán prezident sa stal v otázkach justície hovorcem poradcu Jána Mazáka. Toto podozrenie sa vzápätí iba potvrdilo, keď si prezident zriadil neústavný orgán, tzv. nezávislú komisiu, ktorá mu navrhla nevymenovať troch ústavných sudcov zo šiestich zvolených parlamentom. Teda na základe odporúčania akejsi preverovacej komisie Kiska vymenoval podľa svojho gusta len jedinú sudkyňu ústavného súdu namiesto troch sudcov, ako mu ukladá najvyšší zákon Slovenskej republiky. Bolo to alarmujúce porušenie ústavy prezidentom, akého sme svedkami možno iba v banánových republikách. Svojvoľné konanie hlavy štátu doteraz nezvratil ani verdikt Ústavného súdu SR a konštatovanie Benátskej komisie, že prezident je povinný vymenovať sudcov tejto inštitúcie za podmienok zakotvených v zákone. Čo bude ďalej, nikto nevie. Isté je len to,

tiež so zákonodarnou a s výkonnou mocou štátu aj s politikou krajín V4. K otázkam okolo migrantskej krízy zaujal na stretnutí prezidentov Vyšehradskej štvorky v poľskom Rzeszówe diametrálne odlišný postoj ako predstaviteľia ostatných troch štátov. „Asi v žiadnom období nemala Vyšehradská štvorka taký zlý obraz v Európe, ako má v týchto dňoch,“ povedal náš prezident a po skončení oficiálneho programu nasadol do lietadla a zavelil odletieť do Popradu. Ani nebol ochotný zúčastniť sa na záverečnom slávnostnom obede s prezidentmi Česka, Poľska a Maďarska. Trápne, konfliktné vystúpenie slovenského kolegu komentoval český prezident Miloš Zeman, ktorý označil V4 za skupinu „múdrejšiu ako zvyšok Európskej únie“, a dodal: „Nerobme zo seba niekoho, kto sa v EÚ hrbí.“

Za Kiskovou nekonzistentnosťou s politikou V4 a vlády SR môžeme tušiť prsty poradcu Mar-

tina Bútoru, čestného prezidenta Sorosovho Inštitútu pre verejné otázky, v ktorom sa pravidelne vysielajú do sveta negatívne signály o Slovensku. V strednej Európe to nie je nič nové. Podobnú úlohu zohráva v Česku pražská kaviareň proti prezidentovi Zemanovi. Lenže Kiska je v porovnaní s Milošom Zemanom analfabet v zahraničnej politike. Zemanove úspechy vo Washingtone, v Pekingu i Moskve svedčia o predvídavosti, schopnostiach aj význame tohto politika pre Česko. Kým Kiska sa iba strápňoval návštevami a kontroverznými vyhláseniami u čokoládového kráľa Porošenka na zbanderizovanej Ukrajine, u porušovateľa ľudských práv Erdogana v Turecku a u Kenyattu podozrivého z vojnových zločinov v Keni, zatiaľ Zeman uzatvára pre Česko hospodársky významné dohody s predstaviteľmi svetových mocností.

■ VEDENÝ POPULIZMOM

Pri sčítavaní pozitívnych stránok doterajšieho účinkovania nášho prezidenta na zahraničnej, ale najmä domácej politickej scéne stačí, ak si prezrieme prezidentský album. Keď treba, pán Kiska fotografovi zapožičuje, na výzvu tenistky Cibulkovej sa obleje aj vedrom ľadovej vody, na výzvu Kaščáka vystúpi na hudobnom festivale Pohoda, na výzvu Kaliňáka prestane lietať do Popradu za milión eur, radšej pociestuje za rodinou vlakom ako plebs, a aby sme nezabudli, ešte rozdelí svoj plat postihnutým núdzou ako svätý Martin svoj plášť. Ale to je všetko, za čo môžu nášho svätca chváliť mimovládka a médiá hlavného prúdu. Ukázalo sa, že hlas ľudu, ktorý rozhodol v ostatných prezidentských voľbách, nebol hlasom Božím.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Lexikálna štýlová vrstva mediálnych komunikátov s tematikou migračnej a utečeneckej problematiky je veľmi výrazná a bohatá; obsahuje výrazové prostriedky, ktoré priamo či nepriamo informujú o aktuálnych udalostiach doma i vo svete, príp. také, ktoré slúžia ako nástroj persúázie (presvedčovania) a manipulácie. K vysoko frekventovaným výrazovým prostriedkom používania v procese mediálneho stvárňovania migračnej a utečeneckej problematiky patria pojmy, slovné spojenia s negatívnymi konotáciami; nepriame pomenovania, a to synekdochy, metonymie, metafory; neurčité pomenovania, ktoré charakterizuje mnohoznačnosť; vulgarizmy; cudzie slová, slangové výrazy; okazionalizmy (tzv. príležitostné pomenovania) a iné.

O migračnej problematike

Uvedené výrazové prostriedky majú, samozrejme, výpovednú hodnotu, podávajú informácie o dianí v spoločnosti a paralelne prezentujú názory a postoje konkrétnych mediálnych inštitúcií k referovanej skutočnosti, ktoré sa vo výraznej miere podieľajú na formovaní verejnej mienky. To znamená, že ak ich použitie podlieha vopred premyslenému výberu; t. j. prostredníctvom výrazových prostriedkov sprostredkovať konkrétne posolstvo pre adresáta, môže dochádzať k persúázii a manipulácii.

V januári 2016 zasiahli verejnosť mediálne komunikáty, ktoré prinášali informácie o udalostiach počas silvestrovskej noci v Koline nad Rýnom (Nemecko). Titulky boli preplnené lexikálnym okazionalizmom kolínsky syndróm. Išlo o mediálny novotvar, ktorý si vyžiadala nová udalosť s funkciou upútať pozornosť čitateľov. Zložené pomenovanie vzniklo z adjektiva kolínsky, ktorý by sme mohli označiť ako lokalizátor bližšie špecifikujúci miesto udalosti, a slovo syndróm (vychádzajúc zo semiotiky slova – súbor charakteristických vlastností konkrétnej choroby) ako súbor istých špecifických vlastností. Ak autori vychádzali z prvotného významu slov, migračnú a utečeneckú problematiku môžeme označiť ako chorobu a udalosť, v ktorých boli zainteresovaní aj jedinci z prichádzajúcich más ľudí, ako jej charakteristické vlastnosti. Vzhľadom na negatívny význam slova syndróm uvedené slovné spojenie evokuje v čitateľoch niečo neprijemné, hrozné, ba až smrteľné. Slovné spojenie sa vyznačuje expresivitou a neprimeraným zvyšovaním závažnosti situácie, ktoré sa podieľajú na eskalovaní konfliktnej situácie i krízovej komunikácie. Pragmatická orientácia slovného spojenia kolínsky syndróm podlieha situačnému kontextu, do ktorého bol vložený a bez ktorého by význam pomenovania nebol jasný a pochopiteľný.

Na záver uvádzame niekoľko titulok, ktoré obsahujú slovné spojenie kolínsky syndróm: „Kolínsky syndróm“ mal naznačiť začiatok konca kresťanstva? (www.hlavnespravy.sk, 2016); „Kolínsky syndróm: Ženy v Zürichu boli tiež obeťami sexuálneho obťažovania“ (www.niesomdoma.eu, 2016); „Kolínsky syndróm“: podobných otrasných činov ako v Nemecku sa na Silvestra dopúšťali migranti aj v iných štátoch EÚ“ (www.nazorobcana.sk, 2016).

Annamária GENČIOVÁ,
KSJaK FF UMB

BESEDNICA

Edova manželka – inak už dlho dôchodkyňa – býva v paneláku na sídlisku. Má rada sýkorky, a preto sa rozhodla, že ich bude kŕmiť. Do veľkej misky vždy nasype nadrobno podrvené vlašské orechy a misku každé ráno vloží na balkón. Netrvá ani päť sekúnd a k miske sa hneď zletí niekoľko poskakujúcich švitoriek. Hopsajú okolo misky, lačno zobú orechové krmivo, a aj keď je miska ešte plná, jeden veľký sýkoriak, výzorom veľmi pripomínajúci snehovú guľu, zakaždým odháňa menšie sýkorky od misky. Očividne by chcel mať všetky orechy len pre seba. Menšie sýkorky zvyčajne uhnú pred jeho ostrým zobákom, podletia o hodný kusok nabok, no stáva sa aj to, že sa proti uzurpátorovi smelo postaví. Bojovo rozťahnu krídla, a tak sa bránia proti násiliu. Lenže veľký a mocný sýkoriak väčšinou nad nimi zvíťazí a menším vtáčikom potom nezostane nič iné, len pokorne stáť kdesi v bezpečnom ústraní a čakať, kým sa uzurpátor nasýti, a pevne veriť, že v miske

aj pre ne z orechov zostane aspoň zopár zrníčok.

Ale to nie je všetko, čo Edovu manželku trápi. Vlastne by aj

vrabce. Lebo ak sa tie dostanú k miske ako prvé, beda! Nemilosrdne vyzobú všetky orechy do posledného kúska, takže Edova

Okrídlené starosti

Milan ZELINKA

bolo, ak by na svete okrem sýkoriek neboli aj iné vtáky, trebárs

manželka ak chce, aby sa nasýtili aj sýkorky, musí do misky

Celé stráne a svahy v slovenských lesoch sa menia na lazarety a cintoríny stromov

Viac pozornosti kňážnej slovenského lesa

Text a foto: Ladislav MALÁK

Zdravý ako buk, mocný ako dub, rovný ako jedľa – vraveli naši predkovia, ktorí boli ešte tuho zrastení s lesom aj so stromami v ňom. Ale tie bratské putá sa dajako pretrhávajú, slabnú. Stačí, že ženúc sa autom krajinou zdá sa nám z diaľky les ešte zelený, zdravý. Je to však klamné. Lebo mnohé stromy sú už pacientmi a mnohé, napríklad tatranské smrek, umierajú choré postojáčky. A nasleduje ich veľmi vzácna borovica limba – drahokam lesa našich veľhôr, ba už aj kosodrevina na hornej hranici lesa. Výkyvy počasia, nadmerné suchá, horúčavy, podkôrový hmyz, výfukové plyny áut i lietadiel aj diaľkové prenosy exhalátov z fabrik premieňajú celé lesné stráne na lazarety a cintoríny.

Mám to z prvej ruky, v Tatrách i na mnohých iných miestach som ako turista často a ako lesník dôchodca to vidím aj odbornými očami. Zamrazilo ma, keď som donedávna zelené smrekové stráne v okolí vrchu Muráň v Javorovej doline lanskej jesene zhládol vo farbe prašivej líšky. Zryšaveli však už aj smrekové lesy v Nízkych Tatrách, na Orave, Kysuciach, vo Veľkej i v Malej Fatre, v Slovenskom rudohorí...

■ LESNÍCI SMÚTIA

Vo veľkom smútku, hraničiacom s beznádejou, sú slovenskí lesníci. Ale... ešte celkom prehraté to nemajú, v zápase o pretrvanie „svojho“ lesa to nevzdávajú. Aké sú teda riešenia? Ihličnatá drevina – smrek obyčajný – mal v našich lesoch najmä pre kvalitné drevo dlhé obdobie výsadné postavenie, no zdá sa, že je na ústupe, že osud aj jeho samotného jestvovania je najmenej v stredoeurópskom meradle neistý, ak nie celkom spečatený. Súčasné civilizačné ataky možno neprežije.

Jedným z lesníckych riešení je zamerať sa viac a cielavedomejšie na iné lesné dreviny, povedzme na prapôvodný strom slovenského lesa – jedľu bielu. Bola a stále je. Rovná, krásna, mohutná, zdravá. Volám ju kňážna slovenského lesa a hovorím, že nadišiel jej čas vymaniť sa z tieňa smreka. Potvrdila a stále potvrdzuje, že vie lepšie odolávať nežičlivým ekologickým podmienkam. Často prídem opakovane na miesto, kde skupinky osemdesiatročných, pekne zelených zdravých jedlí stále stoja, no smrek okolo nich sú buď vyvrátené vetrom, alebo sa divajú do neba, no už sú suché, bez kôry, na holom drieku so známami – mapami žeru, čo značí, že ich skántril podkôrník – lykožrút smrekový.

Jedľa je v drieku i v koreňoch pevnejšia voči vetru, snehu

i námraze, má aj menej škodcov. Kvalitou dreva, meranou ekonomickým efektom, za smrekom síce trochu zaostáva, no je trvácnejšie. Drevené artikularné kostolíky na severovýchodnom Slovensku sa stavali zväčša z jedľových trámov. Keď som v roku 1985 búral starý dom mojich predkov, stropné trámy z jedle v izbe boli ešte úplne zdravé, pričom na jednom z nich bol dlátom vysekaný rok 1770!

■ NIET NA VÝBER

Ťažbová zrelosť, čiže vhodnosť na vyrúbanie, má pri jedli okolo sto rokov – podobne ako smrek, no ten sa v súčasnosti takého veku takmer vôbec nedoživa. Jedľa má v rubnom veku sto rokov približne rovnakú hmotnosť ako smrek, na vhodných stanovištiach sa však v plnom zdraví a plodnosti doživa aj tristo až štyristo rokov a dorastá do výšky tridsať až štyridsať metrov. Dará sa jej v nadmorskej výške od 480 do 1200 až 1300 metrov. Kvality tohto aj na vzhľad pekného ihličnatého stromu by mali inšpirovať k väčšiemu záujmu o ňu. Vlastne iná možnosť ani nie je, lebo ostatné ihličnaté dreviny – smrekovec (červený smrek) a niekoľko druhov borovic, nemajú v slovenskom lese výraznejšie zastúpenie ani väčší hospodársky význam. Venovať sa oveľa viac pestovaniu jedle je pre slovenské lesníctvo vskutku strategická úloha! Spomínané výsadné postavenie smreka totiž spôsobilo, že jedľa má v lesných porastoch u nás nateraz iba štvorpercentné zastúpenie. Potenciál vhodných stanovišť na jej pestovanie je však určite oveľa väčší.

■ RADOSŤ Z JEDLIČIEK

Dosť chodím, a tak vidím, že na mnohých miestach Slovenska sa jej darí. Na východnom Slovensku, napríklad v Čergovskom pohorí v hornom Šariši i v Hnileckej doline, pekné jedľové porasty

Pekný, takmer storočný jedľový porast obklopuje abovskú horskú dedinku Opátka vo Volovských vrchoch. Vznikol umelým zalesnením obecných pastvín v roku 1919. V obecnej kronike stojí, že do výsádzania stromčekov sa vtedy brigádnicke zapojili všetci obyvatelia obce.

sú v Poloninských Karpatoch, v okolí Duklianskeho priesmyku vo Vyšnom Komárniku, v mestských lesoch – Gelnica, Košice i Dobšiná, v obecných lesoch – Smolník, Mníšek nad Hnilcom, Rejdová a inde. Dôkazy, že jedľa je v slovenských lesoch doma. Najväčšiu radosť však mám, keď naďabím na zelenú stráň mladých jedličiek, pochádzajúcich z prirodzeného zmladenia – z náletu semena dospelých jedlí. Tak je to trebárs v štátnom lese Lesného závodu Košice, lesného obvodu Rumanová, kde je už desať rokov lesníkom Roland Filčák. Jeho úsek patrí pod Lesnú správu Poproč s vedúcim Ivanom Sopkom, kde sa smrek z porastov tiež akoby vytrácal. Preto tu berú úlohu viac sa venovať jedli za jednu z priorit. Pri podpore jej prirodzeného zmladzovania, no aj pri umelom zalesňovaní. A darí sa im. Kolektív horárov tejto lesnej správy z Volovských vrchov však s veľkým dôrazom tvrdí, že má profesionálne na viac a že lesu treba aj dať určite viac! Problém však je, že slovenskí

lesníci sú takmer celé obdobie po novembri 1989 vo svojom odbornom pracovnom úsilí – mať kvalitný les – blokovaní nedostatkom štátnych dotácií na pestovacie činnosti. Nezaújato, no neskromne si myslím, že potreba ozdraviť les aj cez väčšiu pozornosť pestovaniu jedle ako jednej z hlavných drevín v najperspektívnejšom – druhovo odolnejšom – zmiešanom lese by mohla dostať punc celospoločenskej, celoslovenskej objednávky.

■ SVIEŽI VETRÍK

Slovenský vidiek pozitívne vníma svieži vetrik, ktorý teraz rozducháva vedenie rezortu pôdohospodárstva na čele s ministerkou Gabrielou Matečnou – mať viac chleba z vlastného gruntu. Slovenskí lesníci sa k tomu pridávajú a dodávajú: Treba nám nielen jesť, ale aj dýchať. Stromy ako továrne na kyslík nevyhnutne potrebujeme. Slovenský les však v mnohých oblastiach krajiny chorľavie. Nie je to ešte na resuscitáciu, ale na infúziu už áno.

■ CUDZIE BERIE SLOBODU

Múdry svoje zdravie, výživu, výchovu a bezpečnosť... nezveruje cudzím, nepreberá cudzorodé ideológie a koncepcie, nepredáva vlastnú zem a jej zdroje, nevyháňa svoje deti – svoj najväčší rozvojový potenciál – slúžiť vlasti, keď doma po stáročných zápasoch v konečne už slobodnej vlasti je práca „ako na kostole“, a uvedomuje si, že každá závislosť či dokonca odkázanosť vždy znamenajú aj stratu slobody a neraz i dôstojnosti. Pretože celospoločenské zdravie je výsostne komplexný jav, vyžaduje si zásadné riešenia a systémové opatrenia. Pri jeho ozdravení je účinná výhradne podľa spoločne prijatých a záväzných pravidiel centrálna riadená a štátom garantovaná spolupráca všetkých zainteresovaných subjektov, čiže fakticky celého národa. Akékoľvek izolované čiastkové individuálne iniciatívy sú iba „nosením vody v koši“. V tejto súvislosti vyzývame všetkých občanov Slovenskej republiky, aby prekonal svoju pohodlnosť, ľahostajnosť a pasivitu

Táto 140-ročná jedľa je ozdobou lesa v masive Kojšovskej hole vo východnej časti Slovenského rudohoria. Je stále zdravá a bohatá plodí.

Také mohutné zdravé jedle rastú aj v revíri lesníka Rolanda Filčáka v Lesnej správe Poproč.

Naše lesy sú akoby od macochy už takmer tridsať rokov. V položke „podpora celospoločenských funkcií lesa“ im dlhujeme už milióny. Preto možno puncem celospoločenskej naliehavosti označiť úlohu rozvoja vidieka aj cez väčšiu podporu lesného hospodárstva vo sfére pestovania lesa, kde by sa mohli zamestnať tisíce žien zo slovenských dedín – tak ako to bolo donedávna. A odpradáva.

A tak by sa aj kňážnej slovenského lesa – jedli, zväčšila nádej na skorú korunováciu...

Iniciatíva zodpovednosti a nádeje slovenskej inteligencie

Za naše prirodzene zdravé Slovensko

Spracoval: (mrs) – Foto: archív

Konzumná spoločnosť, útoky neoliberalných doktrín na tradičné kresťanské a národné korene, cudzie filozofie, umelecký brak, politická propaganda, korupcia – sú všetko negatívne spoločenské javy, ktoré pôsobia na jednotlivca, ale aj na celé národné spoločenstvo. Slovenské národné noviny už v minulom čísle uviedli poznámku ako postreh na iniciatívu Za zdravé Slovensko, ktorá vyzýva kompetentné orgány štátu a inštitúcie SR, vedecké pracoviská i morálne aj odborné autority na spoluprácu pri vytvorení Národného programu obnovy zdravia a novej motivácie rozvoja slovenskej spoločnosti ako strategickej doktríny záväznej pre všetky subjekty pôsobiace v Slovenskej republike. Pre zvýšený záujem čitateľov o tento dokument publikujeme rozšírené informácie o ňom.

Je potešiteľné a nádejné, že sa tejto iniciatívy a jej výzvy ako prví ujali lekári a zdravotníci na konferencii Preventívna medicína IV, ktorá sa konala 10. mája 2017 na ministerstve zdravotníctva za účasti vyše dvesto päťdesiatich pracovníkov zdravotníctva a pozvaných hostí. Hlavní organizátori konferencie – prof. Filip Danner a prof. Štefan Hrušovský – predložili plénu konferencie dokument Zdravé Slovensko, ktorý bol kladne prijatý a účastníkmi aj podpísaný.

■ VITALITA RODINY

Na konferencii vystúpil hlavný organizátor tejto iniciatívy a predseda Združenia slovenskej inteligencie Viliam Hornáček. Pre SNN ozrejmil uvedenú iniciatívu: „Hlavnou úlohou je zastaviť

súčasné negatívne trendy a navrhnuť riešenia na ozdravenie pôvodných prirodzených zdrojov našej tradičnej vitality. Cieľom je vytvoriť predpoklady a podmienky na prijatie zásadných systémových opatrení zabezpečujúcich náš zdravý vývoj a perspektívnu budúcnosť. V takýchto osudových situáciách, keď rozhodujeme nielen o sebe, ale aj o budúcnosti našich detí a celého národa, kľúčovú – a neraz aj určujúcu – úlohu zohráva stav morálneho zdravia spoločenstva reprezentovaný jeho hierarchiou hodnôt. Ako základné a nevyhnutné podmienky úspešnosti celého ozdravného procesu a zároveň celospoločenské priority navrhujeme:

– Obnoviť náš pôvodný a overený – z našej tvorivej mentality prirodzene vyplývajúci – systém hodnôt založený

na úcte k životu, zdraviu a ľudskej dôstojnosti.

– Rešpektovať prirodzenosť a zákony aj zákonitosti systému života a sveta, ktorého sme organickou súčasťou.

– Využívať a rozvíjať predovšetkým vlastné materiálne aj tvorivé intelektuálne zdroje s cieľom dosiahnuť čo najvyššiu možnú mieru sebaistočnosti a nezávislosti ako jedinej spoľahlivej záruky skutočnej slobody každého subjektu.

– Podporovať normálnu, teda funkčnú, svoje povinnosti si zodpovedne plniacu rodinu a rast populácie s dôrazom najmä na jej kvalitu.

– Považovať výchovu detí ako prípravu na život, formovanie ich osobnosti a všestranný harmonický rast a rozvoj

za najdôležitejšiu činnosť a povinnosť dospelých s rozhodujúcim významom pre budúcnosť spoločnosti.

– Spoločensky propagovať a oceňovať iba skutočné osobnosti, morálne a odborné autority ako kladné vzory spôsobu života a pozitívnej motivácie najmä pre mladú generáciu.

a s dôverou spontánne prijali navrhovanú iniciatívu zodpovednosti a nádeje – Za zdravé Slovensko a aby sa aj vo vlastnom osobnom záujme aktívne zúčastňovali na prekonávaní súčasnej krízy a považovali ju za jednu z prirodzených skúšok našej národnej a občianskej zrelosti. Jej zvládnutie nech sa zároveň stane aj dôkazom nášho rozhodnutia a cielavedomej schopnosti zabezpečiť pre nás aj budúce generácie zdravý, plnohodnotný, ľudsky dôstojný a úspešný život a jeho perspektívnu budúcnosť.

■ STOP MAJDANIZÁCII

Nechceme, nepotrebujeme a rozhodne odmietame riešiť akékoľvek naše problémy tzv. majdanizáciou pomerov v našom štáte, čo – ako to dokazujú tragické skúsenosti iných – vedie iba k spoločenskému rozvratu a k ďalším škodám a stratám. Chceme a budeme vecným argumentačným spôsobom navrhovať, kultúrnym, ale dôrazným spôsobom presadzovať a svojou všestrannou aktívnou odbornou pomocou podporovať výhradne iba tie konštruktívne systémové opatrenia, ktoré nám pomôžu spoločne obnoviť normálny stav životaschopnosti slovenskej spoločnosti, v ktorom si všetky súčasti nášho spoločenského organizmu budú môcť zodpovedne plniť svoje povinnosti na prospech celku nášho národa a všetkých občanov Slovenskej republiky.

Svetoznáme ruské armádne umelecké teleso koncertovalo na Slovensku Alexandrovovci od Žiliny po Nitru

Igor VÁLEK – Foto: autor

Nedávno, presne 24. mája, členovia svetoznámeho ruského armádneho súboru Alexandrovovci navštívili Žilinu. Aby tu netradične odštartovali dlhočakávané slovenské turné. Štart bol netradičný v tom, že ešte pred večerným koncertom, prvým v turné, absolvovali hudobné pracovné stretnutie so študentmi tunajšieho konzervatória.

Študenti mohli počas unikátneho, takmer dvojhodinového stretnutia spoznať nielen umelcov a niektoré z ich špecifických nástrojov, ale so známymi sólistami súboru si tiež zaspievať. Ako uviedol podpredseda ZSK Jozef Štrba, ktorý delegáciu súboru privítal na území kraja: „Veľmi nás teší, že členovia takého výnimočného zoskupenia prijali naše pozvanie a stretli sa so študentmi. Bol to pre nich nezapomenuteľný zážitok a určite ich motivoval do budúcnosti.“

■ NA KRÍDLACH TALENTU

Bolo povzbudzujúce počuť, že aj samotní Alexandrovovci ocenili najmä talent mladých konzervatoristov a bola tu aj ďalšia mimoriadna spojitosť. Práve zmiešaný zbor, s ktorým spoločne okrem slovenskej piesne Na kráľovej holi zaspievali i ruské pesničky Kalinka či Kaťuša, sa len pred pár dňami vrátil z Moskvy, kde získal Grand Prix na veľkej medzinárodnej speváckej zborovej súťaži. Pomyselný kruh spojitostí sa tak pomaly uzavrel. Pravdaže, nedali sa obísť tie okolnosti, ktoré tragicky zasiahli samotných Alexandrovovcov. Na tú obrovskú traumu si aj dnes,

i keď s odstupom pol roka, živo pamätajú mnohí. Radostne sme vtedy prežívali v kruhu najbližších druhý sviatok vianočný, 25. december roku 2016. V kalendári bola navyše nedeľa a všetko sa zdalo byť neotrasiteľne pokojné, voňavé, sviatočné... Vtedy prišla z Ruska tragická správa. Dopravné lietadlo Tupolev Tu-154 s deväťdesiatimi dvomi ľuďmi na palube vrátane šesťdesiatich štyroch členov armádneho súboru piesní a tancov Alexandrovovci sa niekoľko minút po štarte z prímorského letoviska Soči zrútilo do vôd Čierneho mora. Stroj, ktorý patrilo ministerstvu obrany, viezol súbor na koncert na ruskej vojenskej základni v Sýrii. Aj táto smutná spomienka od onoho tragického okamihu sprevádza azda každé vystúpenie svetoznámeho súboru, pravdaže, v obmenenom zložení. Kdekoľvek prídu, ľudia sa pýtajú i na to, ako sa s touto veľkou stratou vyrovnali ľudsky a vlastne aj profesionálne. Ináč to nebolo ani počas žilinského predkoncertného stretnutia v konzervatóriu. Odpoveď bola zrejme. Umelecký riaditeľ tohto telesa Gennadij Sačeňuk: „Hoci nám bolo veľmi ťažko, zahynuli nám priatelia, dlhoroční kama-

rát i takpovediac spolubojovníci na kultúrnom poli. No je to ako v našich vojenských piesňach – jeden muž zahynie a nahradia ho ďalší dvaja...“ Ľudsky dojemné a realisticky platné.

■ UNIKÁTNE TELESO

Svetoznámy vojenský Akademický súbor piesní a tancov Ruskej armády s názvom Alexandrovovci založil v roku 1928 vtedy začínajúci skladateľ, generálmajor a profesor moskovského konzervatória Alexander Vasilievič Alexandrov. Vtedy súbor tvoril tucet ľudí – osem spevákov, dvaja tanečníci, harmonikár a recitátor. Počas druhej svetovej vojny sa Alexandrovovci rozdelili do niekoľkých skupín a vojakov po celý čas trvania vojny povzbudzovali ruskými národnými a vojenskými piesňami. Napríklad aj zimomriavky vyvolávajúcou Svätou vojnou, ktorá je dodnes odkazom zakladateľa súboru. V roku 1946 sa vedenie umeleckého kolektívu ujal syn zakladateľa Boris a počas dvoch desiatok rokov dôstojne pokračoval v tradíciách svojho otca. Pomerne skoro po založení sa z kolektívu stalo popredné hudobné teleso, ktoré bolo príkladom pre ostatné novovznikajúce súbory podobného

Žilinskí konzervatoristi a časť Alexandrovovcov počas spoločného vystúpenia.

typu. Počas dlhoročnej existencie si Alexandrovovci získali obľubu a popularitu na celom svete. Súbor bol svojho času oficiálnym súborom Červenej armády bývalého Zväzu sovietskych socialistických republík, v súčasnosti Ruskej federácie. Jeho členmi sú výhradne muži. Pravdaže tí, ktorí prešli sitom prísneho výberu v náročnom konkurze. Ich bohatý repertoár je zložený z pestrej kytice ruských národných piesní, vojnových vlasteneckých chorálov, cirkevných skladieb (Ave Maria), ale aj rýdzo modernej hudby. Veď interpretujú napríklad aj ústrednú skladbu z populárneho filmu Hon na ponorku a nejaký čas bola v hre aj ich reprezentácia Ruska v pesničkovej Eurovízii 2017.

■ DESAŤ VYSTÚPENÍ

K aktuálnemu turné. Celkom ho zaplnilo desať koncertov v deviatich mestách Slovenskej republiky – od Žiliny až po Nitru – na prelome mája a júna. V rámci výnimočného turné Alexandrovovci – European tour 2017 zoskupenie predstavilo aj slo-

venským priaznivcom svoju legendárnu Kaťušu či Kalinku, ale tiež mnoho ďalších známych ruských piesní. Vystupovalo a udivovalo približne stovadsať umelcov vrátane žiadaných sólistov Vadima Ananjeva (ktorý je prezývaný Mr. Kalinka) či barytonistu Borisa Dyakova... Aj s repertoárom z vojnového obdobia pri príležitosti doznievajúceho výročia oslobodenia a ukončenia druhej svetovej vojny.

A ešte malá jazyková poznámka na záver. V správach o vystúpení súboru sa často objavovalo jeho pomenovanie Alexandrovci. Na úkor Alexandrovovcov – aj keď úplne neopodstatnené. V ruskom origináli ide o Chor imeni A. V. Alexandrova. Ako uvádza jazykovedkyňa Miroslava Avramovová-Cierna, jeho zakladateľom síce bol Alexander Vasilievič Alexandrov, ale názov súboru sa v slovenčine odvodzuje od priezviska, nie od krstného (rodného) mena. Možno to vyzerať ako nepodstatné, no hosťiteľ vzdáva úctu aj správnym používaným jazyka. Host'ovi, ale aj sebe...

Ľudstvo tisícročia hľadá ideálny štát

Thomas More: Utópia, Spolok slovenských spisovateľov, Bratislava 2017

KNIHA TÝŽDŇA

Thomas More UTÓPIA

Vychádza pri príležitosti 500. výročia pôvodného vydania

Kniha vyšla pri príležitosti päťstého výročia pôvodného vydania. Napriek tomu na Slovensku až teraz vychádza jej prvé kompletne vydanie. Ide o nosné klasické dielo, ktoré sa síce dostalo aj do učebníc, no nie v ucelenej podobe. Je dôkazom úprimného hľadania ideálneho spoločenského zriadenia bez ohľadu na technický a technologický stupeň vývoja spoločnosti.

Autor Utópie zaplatil za svoj principiálny postoj hlboko veriacieho človeka životom. A nebol to hocikto. Thomas More bol úspešný právnik a talentovaný politik, európsky humanista, ktorý svoje zásadné morálne postoje nielen hlásal, ale usiloval sa ich v živote aj naplniť. Bol synom úspešného londýnskeho právnika a kráľovského sudcu. Kráľ Henrich VIII. ho povolal do svojich služieb a ich úspešné plnenie mu vynieslo post ministerského predsedu. Keďže nesúhlasil s rozvodom manželstva Henricha VIII., obvinili ho z urážky veličenstva a odsúdili na smrť obesenie.

Utópia predstavuje Morov imaginárny ostrov, svet jeho snov. V ňom vyložil svoje politické, etické i teologické názory. Život na ostrove Utópia je predobrazom beztriednej a rovnostárskej spoločnosti, kde každý pracuje podľa schopností a dostáva podľa potrieb.

Morov konštrukt spoločnosti však nie je celkom originálny. Hoci o päťsto rokov predbehol smerovanie dnešnej spoločnosti, tiež zbavovanej tradícií i prirodzeného modelu rodiny, svoj vzor nachádzal v antike. Čerpal z Platónovho diela. Že sa systém spravovania štátu, aký sčasti predstavoval komunistický režim, neujal, svedčí vyše dvetisícročná skúsenosť. A to je aj nádej na prežitie ľudstva.

Eva ZELENAYOVÁ

NEKROLÓG

Naša literatúra nikdy nemala núdzu o autorov, ktorí svojou tvorbou oslovovali najmenších čitateľov. Od Jozefa Čigera Hronského cez Kristu Bendovú až po Daniela Heviera či Jozefa Urbana je medzi slovenskými básnikmi a prozaikmi celý rad tvorivých ľudí, ktorí písali a píšú pre deti. Patrila medzi nich aj spisovateľka a dramatička Libuša Friedová.

Tvorba zasvätená deťom

Libuša Friedová sa narodila 17. októbra 1925 v učiteľskej rodine v Zdouňkách pri Kroměříži. Po absolvovaní Obchodnej školy v Zline začala pracovať ako robotníčka, neskôr ako úradníčka a napokon ako vychovávateľka v národnom podniku Svít. Ešte ako vychovávateľka v Zline časopisecky uverejňovala básne v češtine. V roku 1950 sa s rodinou presťahovala do Bratislavy. O desať rokov neskôr našla miesto pre svoju tvorivosť v Slovenskom rozhlasu a do povedomia slovenských čitateľov sa dostala fejtónmi a básňami uverejnenými v Práci a Pravde (1961). Od roku 1965 zastávala funkciu tajomníčky Slovenskej sociologickej spoločnosti a v rokoch 1969 – 1975 pracovala v Sociologickom ústave SAV. V roku 1975 nastúpila do funkcie redaktorky v detskom časopise Zornička, neskôr postúpila na post zastupujúcej šéfredaktorky. Okrem Zorničky pôsobila v redakciách detských časopisov Ohník, Včielka a Slniečko, teda v časopisoch, ktoré v spomínanom období znamenali veľmi veľa pre rozvoj detskej tvorivosti. V osemdesiatych rokoch 20. storočia nadviazala autorka aj spoluprácu s dramaturgiou programov pre deti a mládež v Slovenskej televízii. Libuša Friedová je autorkou siedmich kníh pre najmenších čitateľov, pričom Maľované čítanie alebo Mój prvácky rok patrili medzi najvydarenejšie diela v tomto žánri. Okrem toho autorka napísala dva televízne rozprávkové scenáre a desať rozhlasových rozprávkových hier. Za svoju tvorbu dostala v roku 2007 národné ocenenie Cena Trojuže. Libuša Friedová nás opustila 22. mája 2017 vo veku nedožitých deväťdesiatdva rokov. Česť jej pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Kde bolo, tam bolo, bola jedna rozprávková dedinka, kde žili, ako ináč, samé rozprávkové bytosti. Napríklad na hornom konci býval Dlhý, Objemný a Bystrozraký. Nech vás nemýli jedna z postáv, ale Široký sa nechal premenovať, že vraj sa o ňom po obci zbytočne klebetilo. Hneď pod lesom bývala Snehulienka a za jej domom stála radová zástavba siedmich domčekov pre trpaslíkov. Za suseda mali Lomidreva, ktorý pracoval v miestnom drevospracujúcom priemysle. V krčme šenkoval Laktibrada a mal vždy plno, keďže v kuchyni sa zvrátila Zlatovláska. Medzi obyvateľmi nechýbala ani Červená

čapočka, ktorá žila v turbulentnej domácnosti s Vlkom. Ten neustále žiaril na Nebojsu, ale čo už mohol, keď ten sa nebál nikoho, ba klebetné jazyky hovorili, že nemá

sto rokov zunovala, predal na burze svoje tri zlaté vlasy a išiel na cestu okolo sveta. Pošuškávalo sa, že tých vlasov bolo oveľa viac, ba vravelo sa o celých hrstiach,

deli svojim vzdialeným príbuzným trom prasiatkam, že si bývajú v peknom domčeku, doprajú si dobrých jedál a namiesto v tráve plnej kliešťov večer sa ukladajú do

pokukujú a pritom slintajú. Radšej prestala robiť kuchárku v hostinci a von vychádzala čo najmenej. Tri prasiatka tiež neboli nadšené, keďže ich príbuzní začali do nich zapárať, hrdili sa svojimi štetinami a označovali pracovité prasiatka za odpadlíkov a hanbu prasačieho rodu. S Rozprávkovom to išlo skrátka dole kopcom. Diviaky sa radostne množili a rozprávkové postavy boli čoraz nepokojnejšie. Napokon sa jedného pekného dňa zdvihli a odišli za dedom Vševedom, ktorý sa medzitým rozhodol usadiť na voľajakom tichomorskom ostrove. V dedine ostal iba starosta hlúpy Jano. Konkrétne vylezený na obecnom dube, pod ktorým nenávisťne krochkali hladné diviaky.

Marek DANKO

O troch prasiatkach a o neokrôchaných diviakoch

strach ani pred daňovým úradom. Mimoriadne pekný dom si hneď na obecnom námestí postavili tri prasiatka. Boli to aj napriek rôznym predsudkom, ktoré by mohli niektorí neokrôkni jedinci mať, čistotní a príčinlivi obyvateľia Rozprávokva. Všetko by bolo, ako sa na rozprávku patrí, nebyť toho, že dedo Vševed zložil funkciu starostu. Voľajako sa mu po

ale poznáte rozprávkové postavy. Všetko zveličujú. No a v Rozprávokve zrazu mali problém, koho zvoliť za nového starostu. Napokon voľby vyhral hlúpy Jano, keďže mu predvolebnú kampaň robila baba Jaga, a keď tá navarila hubového gulášu, voliči volili jedna radosť. Hlúpy Jano bol teda starostom, a to si všimla aj diviacia rodinka z neďalekého lesa. Už dlhšie závi-

čistých postielok. To, že si to môžu dovoliť vďaka svojej usilovnosti, akosi nevideli. Rozhodli sa prísťahovať do Rozprávokva a hlúpy Jano, ako ináč, im na to kývol. Ba im aj uvoľnil hasičskú zbrojnicu, aby, reku, mali kde bývať. Prvý sa sťažoval Lomidrevo, že divé svine vyžierajú obecne pole a nikde nerobia. Nasledovala Zlatovláska, ktorú znervózňovalo, ako na ňu diviaci

Novohradčania k 150. výročiu narodenia spisovateľky B. Slančíkovej V Polichne otvorili Timravin rok

Ján JANČOVIC – Foto: autor

Spisovateľka Božena Slančíková-Timrava, prozaička, autorka poviedok, noviel a dramatických diel, sa narodila pred sto päťdesiatimi rokmi 2. októbra 1867 v novohradskej vrchárskej obci Polichno v rodine evanjelického farára Pavla Slančíka, ktorý mal jedenásť detí, ale len šesť z nich sa dožilo dospelého veku. Pavel Slančík bol národne uvedomelý Slovák – v roku 1863 na počesť pokresťančovania Slovanov a založenia Matice slovenskej, ktorej bol zakladajúcim členom, zasadil pred kostolom lipu. Táto lipa dodnes skrášuje prostredie pri polichnianskom kostole.

Božena Slančíková dve zimy chodila do školy, kde ju učil Daniel Bazovský. Základy však dostala od otca Pavla, ktorý denne učil svoje deti od 9. do 11. hodiny čítať, písať, rátať, zemepis, dejepis a okrem slovenčiny aj po nemecky a maďarsky.

■ NA DOBRÝCH ZÁKLADOCH

Na konci každého školského roka chodili deti na exámen (záverečné skúšky). Po týchto edukačných základoch sa učili z kníh riadne ako v škole. Do štvrtej meštianskej už Božena chodila do Orphanidesovej školy v Banskej Bystrici. Najradšej však bola doma a ako farárske dieťa sa sústavne vzdelávala, čítala a venovala domácim prácam. Do svojich dvadsiatich rokov prečítala desiatky diel od vtedajších slovenských autorov a z časopisov čítala najmä Slovenské pohľady. Krátkou prózou sa najskôr uviedla v peštianskych Slovenských novinách. V roku 1895 ju oslovil Jozef Škultéty, redaktor Slovenských pohľadov, a hneď v roku 1896 napísala novelu Pomocník. Už v roku 1895 darovala Živene tri handričkové bábiky v polichnianskom kroji. Keď v roku 1898 za príspevky v Slovenských pohľadoch dostala prvý honorár, dala v Polichne za dva dukáty pozlatiť ošúchaný bohoslubný kalich. Za zmienku však stojí, že v Polichne 20. marca 1887 vyšiel rukopisný časopis vydávaný dcérami Pavla Slančíka a mal názov Ratolesť.

■ PSEUDONYM TIMRAVA

Od roku 1898 začala už používať pseudonym Timrava – od názvu studničky (Cimrava) v polichnianskom chotári. Ako sama uviedla, písať literárne začala v dvadsiatom treťom roku veku. Po smrti otca, ktorý zomrel v nemocnici v Balašských Dármotách, v čase keď aj ona tam ležala, s matkou sa v roku 1909 presťahovala do susednej Ábelovej, kde jej brat Bohuslav, dvojča, bol farárom. Po prevrate v roku 1919 začala pracovať

ako opatrovateľka v ábelovskej detskej opatrovni – materskej škole, do ktorej sa v roku 1929 presťahovala. V tejto budove je teraz Timravin dom. Nikdy sa nevydala. Až do svadby svojho brata Pavla mu viedla domácnosť v Slovákmi obývaných Terenoch (Terény), kde bol farárom. Aj on počas pobytu v Polichne literárne tvoril. V pozostalosti jeho sestry Boženy sa zachoval zošit pod názvom Práce Pavla Slančíka 1883, kde okrem básní sú v ňom aj dve veselohry: Zlý začiatok, dobrý koniec a Dnes žiak, zajtra vojak. Božena Slančíková-Timrava odišla do dôchodku v roku 1929, no v Ábelovej žila až do októbra 1945, keď sa presťahovala k neteri Zlate Petrivaldskej-Slančíkovej do Lučenca. Tá bola dcérou jej brata Bohuslava.

■ VRCHÁRSKE DEDINKY

Spisovateľka celé tvorivé obdobie však prežila v dvoch vrchárskych dedinkách Polichno a Ábelová. Keď som Zlatu Petrivaldskú v apríli v roku 2010 navštívil v jej lučenskom byte, mala deväťdesiatšesť rokov...

„Do roku 1945 sme s ňou v Ábelovej žili v susedstve, ona v budove bývalej materskej školy a my v učiteľskom byte v budove školy. To znamená, že sme boli spolu denne. Keď po skončení vojny v roku 1945 sa Lučenec opäť vrátil do Československej republiky, hneď na jar sme sa presťahovali do Lučenca, kde manžel učil na učiteľskom ústave. Tetu Boženu sme volali, aby sa hneď s nami presťahovala aj ona. Jej sa však nechcelo, lebo toto mesto považovala stále ako maďarské. Až na jeseň, keď prichádzala zima a nemala s čím v byte kúriť, neraz bola nútená prikurovať aj svojimi knihami, rozhodla sa prísť za nami. Starostlivosť o ňu pripadla v susednom byte nám, a tak ja som sa o ňu denne starala až do jej smrti v roku 1951. Až potom som aj ja ako učiteľka mohla nastúpiť do zamestnania. Teta len prespávala

vo svojom byte a cez deň bola u nás, kde sa aj stravovala. Bola však veľmi uzavretá a veľmi málo o sebe a svojom diele rozprávala. Ťažko znášala, že sa synovia jej brata Pavla Slančíka pomadařčili aj priezviskom. Rok po smrti otca si jeden zmenil priezvisko na Szentpáli a druhý na Szanday. Keď sa tety naše deti na niečo z jej tvorby pýtali, ona odpovedala: „Ja som už zložila svoje pero a teraz ho nechávam vám.“ Dobré vzťahy mala aj so svojim bratom Bohuslavom, ktorý tiež od dôchodkového veku žil v Lučenci,“ zaspomínala si pani Zlatka, v tom čase najstarší žijúci potomok slančíkovského rodu na Slovensku. Ďalší potomkovia po Szentpáľovcoch a Szandayovcoch žijú v Maďarsku a Nórsku a po Bohuslavovi okrem Slovenska aj v Paraguaji.

■ POVIEDKY A NOVELY

Literárne dielo Boženy Slančíkovej-Timravy okrem začínajúcej poézie a rukopisných pesničiek spočíva najmä v próze, v ktorej do roku 1956 vyšlo knižne z jej pera tridsaťdva poviedok a noviel. Novela Všetko za národ je autobiografickým zhrnutím príhod v rodine, kde sa jej túžba pracovať pre národ po svojich začiatkových pochybnostiach splní tým, že si nachádza miesto na národnom poli, stáva sa spisovateľkou a osvojuje si heslo, ktoré je názvom novely. Medzi poviedky z dedinského prostredia patria napríklad Skon Paľa Ročku. Na jednom dvore, Márnosti všetko, Žiadna radosť... a medzi „pánske poviedky“ Ťažké polozenie. V próze so sarkazmom zobrazovala pomery v slovenskej národne orientovanej spoločnosti a kriticky opisala jej malomeštiacke móresy. Dielo spisovateľky sa zaraďuje do druhej vlny literárneho realizmu.

Posledné leto bola Timrava v kúpeľoch Sliač. Dvadsaťdruhá novembra 1951 dopoludnia ju u Petrivaldských postihla prvá mozgová príhoda. Po týždennom zápase 27.

Na pamätných miestach v Polichne zazneli mnohé hodnotné príspevky.

novembra 1951 umrela. Pohreb sa konal 30. novembra a rečníkmi na ňom boli Ondrej Klokoč a Michal Lajčiak. Pozostalosť po spisovateľke Božene Slančíkovej-Timrave prevzal pre Literárny archív Matice slovenskej Ivan Kusý. Pri príležitosti osemdesiatych narodenín (1947) spisovateľke udelili titul národná umelkyňa. V roku 1949 lučenské gymnázium pomenovali jej menom. Jej meno nesú aj ulice vo viacerých slovenských mestách.

■ TIMRAVIN ROK

Polichno má dnes iba stodvadsať obyvateľov, ale o spisovateľkinu rodnú budovu fary, budovu školy a pamätnú studničku Timrava sa obec na čele s jej starostom Pavlom Kyseľom príkladne stará – rovnako i MO MS, ktorý tu má aj matičný dom. V ňom prezentuje kultúrne dedičstvo predkov. Obec Polichno a Novohradské osvetové stredisko v Lučenci k sto päťdesiatemu výročiu narodenia spisovateľky vypracovali projekt na pripomenutie si jej života a diela, ktorý podali na Fond na podporu umenia. Rok 2017 nazvali Rokom Timravy. Projekt po schválení umožňuje organizátorom uskutočniť v priebehu roka cyklus rôznych kultúrno-spoločenských, výchovných a odborných podujatí. Jedno z prvých sa uskutočnilo v prvom májovom týždni v prírodnom prostredí pri prameni – studničke Timrava. V programe pred množstvom prítomných účastníkov účinkovali aj organizátori: Mária Ambrušová, riaditeľka NOS, a Pavel Kyseľ, starosta Polichna, v moderovaní, diškurze – debate o živote, tvorbe a stretnutiach s Timra-

vou, vystúpili jazykovedec a spisovateľ Július Lomenčík, spisovateľka Hana Košková, režisér a herec Divadelného súboru Timrava Arpád Szabó, herec a režisér DS Timrava, v roku 1991 aj dramaturg a režisér poviedky Záplava, Pavel Jaroslav Králik i oddaný matičiar a národovec Dušan Kubinec z Utekáča. Na poučnom spomienkovom podujatí spevom a hudbou program oživil folklórny súbor Dubkáčik z Buzitky. Obec Polichno, MO MS a Klub turistov spestrili záver podujatia inscenovaným prvomájovým sprievodom, ktorý smeroval od studničky po hostinec s dobovým názvom U Ťapákov 1914, kde návštevníkov pohostili guľášom, kofolou a krčahom vody z Timravinej studničky.

Už od februára sa na stránkach printového spravodajcu REKUS a na web stránke NOS uverejňujú články zo života a z tvorby spisovateľky. V júni a septembri organizátori pripravujú čítačky z diel spisovateľky, začiatkom októbra (6. 10.) seminár na tému Život a dielo B. S. Timravy, na ktorom už potvrdili účasť poprední jazykovedci a literárni vedci z UMB Banská Bystrica, Ústavu slovenskej literatúry SAV, FF UK, Jazykovedného ústavu LŠ, Literárneho ústavu Matice slovenskej. V sobotu 7. 10. je plánovaná výtvárna súťaž Maľujeme Timravu a literárno-turistické podujatie Timravin chodníček, ktorý už tradične organizuje Dom MS v Lučenci. Koncom októbra pripravuje Živena v Lučenci vedeckú konferenciu. Taktiež slovenská pošta má v emisnom pláne vydať 2. 10. známku tejto významnej literárnej osobnosti.

Pred sedemdesiatimi piatimi rokmi sa uskutočnil atentát na Heydricha

Triumf vykúpený krvou mnohých nevinných

Niekoľko filmov a kníh, ktoré majú spoločné znamenie: Nesporné hrdinstvo ukončené tragickým koncom. Tak by sa v skratke dal charakterizovať vo vtedajšej vojnovéj Európe ojedinelý čin. Atentát na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha, ktorý v Prahe uskutočnili česko-slovenskí výsadkári Jozef Gabčík, Slovák s krycím menom Zdeněk, a Jan Kubiš, Čech s krycím menom Ota Navrátil.

Alexander GO CZ – Foto: archív

Smrť takpovediac „korunného princa Tretej ríše“ bola výsledkom jednej z najodvážnejších tajných operácií druhej svetovej vojny. Zastupujúci ríšsky protektor SS-Obergruppenführer Reinhard Heydrich zomrel 4. júna 1942 o pol ôsmej ráno po týždňovom boji o život v pražskej nemocnici na Bulovke. Žiaľ, znamenalo to pokračovanie masových represálií, ktoré nacisti zaviedli proti obyvateľstvu Protektorátu Čechy a Morava ihneď po atentáte. Tragický osud obcí Lidice a Ležáky je nakoniec dostatočne známy. Prečo sa práve Reinhard Heydrich stal terčom útoku čs. parašutistov a prečo sa tak stalo napriek riziku masovej odplaty?

● V MENE TAJNÝCH SLUŽIEB

Možnosť realizovať atentát sa objavila už 3. októbra 1941 na

Hlavní aktéri atentátu na ríšskeho protektora – Gabčík a Kubiš.

rokovani česko-slovenského exilového Ministerstva národnej obrany v Londýne. Ako pravdepodobný cieľ sa okrem Reinharda Heydri-

cha spomínal aj štátny tajomník v Protektoráte Čechy a Morava Karl Hermann Frank. Parašutisti boli na územie Protektorátu vysadeni

v noci z 28. na 29. decembra 1941 ako skupina Anthropoid. Keď niektorí Gabčíkovi a Kubišovi ilegálni spolupracovníci začali v máji 1942 tušiť ich naozajstnú úlohu a najmä jej cieľ, postavili sa proti realizácii atentátu. Bolo im hneď jasné, aké následky by to mohlo priniesť. Rádiodepešou z 12. mája 1942 dokonca žiadali čs. spravodajskú službu a politických predstaviteľov v Londýne, aby dali príkaz na zrušenie operácie. Zároveň domáci odboj navrhoval, ak už je potrebné pred západnými Spojencami nejaké veľké gesto, aby bol atentát spáchaný na niektorého z domácich kolaborantov. Jasnú odpoveď na túto žiadosť odboj nedostal, ale všetky predpoklady sa po atentáte potvrdili. Nepodarilo sa ani presvedčiť Gabčíka s Kubišom, aby od atentátu upustili. Ako vojaci pod prísahou sa neoblomne držali svojich príkazov z Londýna.

● SMRŤ V ZÁKRUTE

Parašutisti pozorne Heydricha sledovali a vyberali najvhodnejšie miesto útoku. Voľba padla na zákrutu na rohu ulíc V Holešovičkách a Kirchmayerova (dnešná Zenklova), ktoré sa nachádzajú v pražskej štvrti Libeň. Keď krátko po jedenástej hodine v osudný deň vchádzalo auto s Heydrichom do ostrej zákruty a spomalilo, prisko-

čil k nemu Gabčík, spod plášte vytiahol samopal značky Sten-gun a stlačil spúšť. Zbraň sa však zasekla a výstrel nevyšiel. Heydrich prikázal auto zastaviť, namiesto toho, aby z miesta čo najrýchlejšie ušiel. To využil neďaleko stojaci Kubiš, ktorý z aktovky vytiahol bombu a tú vrhol smerom k mercedesu. Následne sa ozval silný výbuch, ktorý rozbil aj sklá na električke prechádzajúcej okolo.

● KRVAVÉ DOZVUKY

Koniec tejto osudovej udalosti druhej svetovej vojny je známy. Vyvráždene a vypálené obce Lidice a Ležáky, tisíce väznených a popravených českých odbojárov. Atentát na Heydricha sa však stal pre exilovú vládu akýmsi tromfom, ktorý jej pred západnými Spojencami dodal oveľa väčšiu vážnosť. Nehovoriac už o vlne solidarity, ktorá sa spustila po vyhladení obce Lidice a po ďalších represáliách. Udalosti v Protektoráte tak získali svetový ohlas. Práve následkom týchto udalostí vydala začiatkom augusta 1942 britská vláda prehlásenie o neplatnosti Mnichovskej dohody z roku 1938 a rovnako tak urobili i Francúzi. Išlo nepochybne o politický triumf česko-slovenskej vlády na čele s prezidentom Benešom, ale vykúpený krvou tisícov Čechov popravených nacistami.

Národ si slobodu vykúpil vlastnou krvou

Úryvok z dramatisácie – III. časť: Osud Mikuláša Klanicu

Marián GEŠPER

„Som dobrovoľník Mikuláš Klanica. Bojoval som za vlasť, národ, jednoducho – za svoju rodinu! Bol som mladý, ale nezostal som doma, keď sa Maďarom zachcelo kus nášho Slovenska. Naši maďarskí južní susedia nie a nie sa zmieriť s našou slobodou. Bez vyhlásenia vojny admirál Horthy – hehm – admirál bez loďstva – napadol našu mladú republiku. Nerátali však s dušami hrdinov Malej vojny – s našim odhodlaním brániť si slovenskú vlasť. Už sa tešili, ako si s poľskými ofíciami pripijú na hranici nad znásilnenou krajinou. Kričím, prisahám: „Nie, ešte raz nie!“

Som zo Sliepkoviec – za mnou je moja rodná dedina – tam pre honvédov niet miest! Mám iba dvadsaťšesť rokov, viac na smrť netreba. Od 24. marca 1939 sa mi vek už nebude počítať. Zostane len tých dvadsaťšesť. Nie je nás veľa. Máme iba niekoľko obrnených áut.

Je to dobrá oceľová rakva. Ale dost reči... Vpred do útoku! Kývnem poručíkovi vedľa na posledný pozdrav: „Zbohom, Cyril!“

Motory hučia..., ešte chvíľa..., ešte pár metrov a auto sa rozbieha. Gulomet vytrvalo chrčí temnú melódiu, po chvíľke natahujem ďalší gulometný pás, ruky mám celé od oleja... To nič, tam, kde idem, sa ruky od oleja odpúšťajú. Gulomet znovu chrčí... a zásah... horíme. Preboha, horíme! Bohužiaľ, protitankový granát slabý pancier neodpúšťa. Vyťahujem sa z dymu obrnenca, plech je žeravý. Je toto koniec? Nie, to je len začiatok konca... Odmontujem ťažký gulomet, ľahám ho za sebou..., ťažko dýcham..., ľahnem si na studenú zemplínsku oráčinu. Tretí gulometný pás naposledy zabaknem, som spokojný sám so sebou..., odľahujem uzáver, mierim..., a už zase šteká..., padajú k zemi..., mierim a ešte raz mierim..., gulomet

Hrdina Malej vojny Mikuláš KLANICA.

šteká, ešte pár centimetrov nábojov, a niet ani jedného...“

Hukot gulometu navždy utichne. Pozerám, ako v rojnici priskakujú ku mne cez zorané pole... Pár metrov im chýba... Dívam sa na biele nebo. S prestrelenou skrvavenou nohou už ďaleko nedoskáčem. Ťažkám si malú

pištoľ v ruke, jej oceľová rukoväť mi chladí prsty. Čo teraz? Škoda strieľať do seba, ja si na tú smrť počkám... Už vidím ich prilby... To oni kričia. Ťažko dýcham... Len pokoj, myslím si, za chvíľu už bude všetko dobré. O pár sekúnd vidím aj ich pracky na opaskoch... To ja hádzem prázdnu pištoľ po zelenom kabáte predomnou... Netrafil som. Smejem sa, ale slubujem, že už naposledy... Koniec je tu.“

Mikuláš Klanica bojoval pri Pavlovciach nad Uhom, kde prejavil výnimočnú odvahu a spôsobil maďarským jednotkám značné straty. Zúčastnil sa aj na protiútok obrnených vozidiel pri Nižnej Rybnici 24. marca 1939. Jeho vozidlo dostalo priamy zásah protitankového granátu. Horiace vozidlo obrnenej vozby sa mu s ťažkou ranenou nohou pri ľavom kolene podarilo opustiť. Stačil ešte odmontovať gulomet z veže a pokračovať v strebe proti postupujúcim maďarským jednotkám. Ranený krvácal pri ceste a už nemohol ustúpiť. Padol v sústredenej palbe zo všetkých strán. Dvadsaťšesťročného hrdinu Malej vojny Mikuláša Klanicu pochovali v rodnej obci Sliepkovce.

Noční jazdci položili vence vďaka a uctili si svojich padlých predkov Jazda víťazstva prešla Slovenskom

Text a foto: Marián KŇAZKO

Tohtoročná symbolická motokárska jazda Nočných vlkov vyštartovala z Moskvy v piatok 29. apríla. Jej trasa viedla cez Rusko, Bielorusko, Poľsko, Slovensko, Rakúsko, Česko a Nemecko. Do cieľa v Berlíne motokári prišli 9. mája, keď si v Ruskej federácii pripomínajú Deň víťazstva nad fašizmom. Na pôdu Slovenskej republiky dorazili už počas posledného aprílového vikendu.

Položili vence k pamätníkom na Dukle a vo Svidníku, kde sa spoločne s nimi zúčastnili na pietnom akte motokári zo SR, z ČR a z Poľska. V stredu 3. mája ich privítali sympatizanti v na strednom Slovensku. V Banskej Bystrici pri pamätníku SNP a vo Zvolene na cintoríne padlých

sovietkych vojakov ich očakávala vyše stovka obyvateľov. Výraznou súčasťou sprievodnej kolóny bolo tiež vozidlo Poľsko-Ruského bratstva so silnými ampliónmi na streche s hudobným sprievodom. Posádku vozidla tvorili muži oblečení do dobových uniforiem, v ktorých aj stáli čestnú stráž

pôčas kladenja vencov pri pamätníku vo Zvolene. Kolónu približne osemdesiatich vysokovýkonných motocyklov sprevádzali slovenskí policajti na automobiloch. Aj podľa ministra vnútra neočakávali nijaké problémy. „Pre nás je rozhodujúce, aby bol verejný poriadok a naše zákony dodržané

do bodky,“ povedal pred samotnou jazdou pre média R. Kaliňák. Podľa poznávacích značiek na motorkách bolo vidieť, že veľkú časť Jazdy víťazstva tvorili slovenskí motocyklisti, keďže viacerí sú súčasťou tohto motokárskeho klubu. Noční vlci si 4. mája uctili pamiatku padlých sovietskych vojakov na bratislavskom Slavíne a potom prešli na územie ČR. Skupinu ruských motokárov nepustili do Poľska na základe podozrenia z členstva v extrémistickej organizácii. Predstavitel Nočných vlkov Jevgenij Strogov uviedol, že na spomienkových aktoch v Poľsku sa tak zúčastnili len predstavitelia európskych pobočiek motokárskeho klubu vrátane motokárov z Bieloruska.

Podoby lásky v novozámockej Knižnici Antona Bernoláka Pôsobivý literárno-hudobný večer

Text a foto: Helena RUSNÁKOVÁ

Nie ten je priateľ, čo ťa miluje v šťastí, ale ten, čo ti pomáha v nešťastí. Aj toto známe slovenské príslovie odznelo na literárnom večere Podoby lásky v sobotu 20. mája v priestoroch spoločenskej sály Knižnice Antona Bernoláka v Nových Zámkoch.

Láska nie je len cit ženy k mužovi a muž k žene, ale svoje city prejavujeme i matke, deťom, domovine. A to všetko odznelo aj na podujatí organizovanom Literárnym klubom Generácie, ktorý už viac ako dvadsať rokov pôsobí pri tejto knižnici.

Nad večerom mala režisérsku taktovku Margaréta Hrabovszká, dlhoročná členka LK Generácie, ktorá ho tematicky rozdelila na tri bloky. V prvom, venovanom ľúbostnej láske, si účastníci okrem pripomenutí niektorých výrokov známych osobností a básní vypočuli aj pesničku Červená ružička v podaní súboru Novozámockých seniorov. Druhý blok sprítomnil cez poetické slová rodičovskú a detskú lásku. Pri pesničke Otecko môj mnohým, najmä skôr narodeným, sa tisli slzy spomienok do očí. Tretí blok bol

venovaný láske k domovu, k rodnému kraju, k svojmu mestu. Ako predošli dva i tento ukončila živá hudba a spev, tentoraz to bola pieseň Za horami. Pieseň Rodný môj kraj zaspievala Katalin Bíró. Na podujatí nechýbala ani najmladšia generácia. Žiačky 4. ročníka Soňa Kozáková a Monika Humličková zarecitovali báseň Sládkovič, s ktorou žiačka 8. ročníka Martina Kozáková pred časom súťažila v celoslovenskej súťaži Prečo mám rád Slovensko, prečo mám rád slovenčinu. Záverom podujatia si členo-

Režisérka večera M. HRABOVSKÁ.

via pripomenuli pamiatku nedávno zosnulej členky LK Generácie Jozefíny Colníkovej.

Pri spisovateľkinej studničke.

V Rimavskej Pile pripravili zaujímavé spomienkové podujatie Terezkiné dobroty chutili

Text a foto: Jarmila KONČEKOVÁ

V roku 2017 si pripomíname 160. výročie narodenia Terézie Vansovej, významnej slovenskej spisovateľky, zakladateľky spolku Živena, vydavateľky časopisu Dennica. Stredná odborná škola v Tisovci si toto jubileum pripomenula v spolupráci s MO MS v Tisovci 19. mája v Rimavskej Pile – dedinke, ktorá je spojená s Vansovej pôsobením. Každoročne organizovaný Deň regionálnych jedál tento rok pomenovali po spisovateľke Terezkiné dobroty a zorganizovali ho pod vedením predsedníčky MO MS v Tisovci Moniky Koncošovej a s

podporou matičiarov v Rimavskej Pile.

Účastníci podujatia sa najprv zoznámili so životom literátky, s jej činnosťou, s dielami a navštívili miesto, kde žila, spoznali Lajtmanku – studničku, pri ktorej sedávala, aj pamätník, ktorý je v obci postavený na jej pamiatku. Súčasťou spomienky bola aj prezentácia o živote osobnosti, ktoré rôznym spôsobom zasiahli do života T. Vansovej – o P. E. Dobšínskom, M. Hrebendovi, J. Čajakovi. Podujatie ukončila ochutnávka jedál, ktoré sa spájajú s Tisovcom a s Rimav-

skou Pilou a sú súčasťou Vansovej diela Recepty starej matere. Prítomní si pochutili na rôznych druhoch halušiek, palacínok, zemiakových placiek, buchiet, polievok a doslova ich nadchli aj súlance, gemerské gulky, rôzne druhy koláčov. Nechýbali ani zabíjačkové špeciality, klobásky a slanina. Najrýchlejšie sa však „zaprášilo“ po tradičných ťahaných makových a orechovej štrúdlach, ktoré priniesla Nika Paušurová. Keďže vareného jedla a koláčov bolo nadostač, časť z pochúťok odniesli aj deťom do materskej škôlky. A chutilo aj im!

MATIČNÉ DEPEŠE

Obnovili hudobný odbor

Koncom minulého týždňa sa v Banskej Bystrici uskutočnilo prvé spoločné rokovanie novozvoleného výboru a dozorného výboru Hudobného odboru Matice slovenskej, ktorých členovia boli zvolení na aprílovom mimoriadnom valnom zhromaždení tohto záujmového odboru. Pod vedením predsedu HuO MS prof. PaedDr. Milana Pazúrika, CSc.,

Prítomní prerokovali materiály z valného zhromaždenia, prevzali agendu, schválili organizačnú štruktúru a jej personálne obsadenie a plán práce na ďalšie dva roky. Tiež schválili obnovenie vydávania časopisu Spevom hučte doliny a jeho redakčnú radu. Zaumienili si vydať aj zborník od viacerých autorov s úpravami ľudových piesní, príp. aj zborník vedeckých prác, zriadenie webovej stránky HuO MS ako podstránku MS. Do práce HuO MS chcú zahrnúť i zahraničných Slovákov.

(vk)

Spoznávali archív

Začiatkom mája prišla do archívu Matice slovenskej exkurzia zo susednej Českej republiky. Pre matičný archív to bola návšteva o to významnejšia, lebo ju tvorili študenti archívnickej z Ústavu pomocných vied historických a archívnictva Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne. Pod vedením PhDr. Jiřiny Štouračovej sa s Archívom MS oboznámilo vyše štyridsať študentov odboru archívnictva a zoznámene sa s archívom MS bolo v rámci ich výučbového cyklu prednášok o slovenskom archívnictve. Kolektív Archívu MS budúci mesiac predstavil svoje pracovisko formou prednášky, výstavy archívnych dokumentov a ukážkami depotu, budovy i ostatných archívnych priestorov.

(pm)

Studňa opäť pozýva

Matica slovenská a Miestny odbor Matice slovenskej v Trenčíne, mesto Trenčín a Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne, v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho kraja, Spolok slovenských spisovateľov vypisujú XXV. ročník literárnej súťaže Jozefa Branekého pre stredoškôlkov (15 – 20-roční) a dospelých (vekovo neobmedzene) v kategóriách poézie a prózy. Studňa sa tajne s dažďom zhovára. O podmienkach viac na e-maile: sylvia.fabova@vkmr.sk, na webovej stránke www.vkmr.sk alebo na kontaktnej adrese Jana Poláková, Inovecká 3/44, 911 01 Trenčín, tel.: 032 6525607, 0910 176524. Uzávierka súťaže je 30. 9. 2017.

(red)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Aj preto...

Zmysel Matice bol, je a bude na pretrase. A tak nezaškodí pripomenúť, a trebárs aj zopakovať a opakovať, že Maticu potrebujeme na ochranu tohto národa, uchovávanie tradícií, pestovanie vlastenectva, osobitne na dvíhanie ducha národovectva u našich mladých, odhaľovanie tabuizovaných zákutí našich dejín, šírenie národnej osvety, aby sa starala o Slovákov a slovenskú kultúru na jazykovo zmiešanom území (a tu je veru čo robiť – naprávať chyby, ktorých sa dopúšťa v podstate plus-mínus každá vládna garnitúra), či poskytovala morálnu podporu Slovákom žijúcim v zahraničí (finančnú podporu prevzal na seba štát prostredníctvom osobitného úradu). Dôležitými formami našej činnosti sú priame kontakty s ľuďmi, povedzme s „masami“, rôzne besedy a prednášky, činnosť mladých maticiarov, divadlo, folklórne podujatia najrozličnejšieho druhu a charakteru, pripomínanie si našich osobností, stavenie pamätníkov, takisto vedecké či odborné časopisy a zborníky, Slovenské pohľady, Národný kalendár, časopis Slovensko, Slovenské národné noviny i TV Matica, a tiež knihy z nášho vydavateľstva. Veru, naša vydavateľská činnosť je „predĺženou rukou“ Matice s významným dosahom na verejnosť, ktorá tie knihy píše a číta.

Sú viaceré tituly od nás, ktoré by stáli za zmienku, osobitne sa však chcem pristiaviť pri novinke Metastázy globálneho kapitalizmu s podnadpisom Dialógy s ľavicovými intelektuálmi od Petra Daubnera. Tento mladý politológ, filozof a ekonóm, ktorý je štátnym radcom pre európske záležitosti v Kancelárii Národnej rady Slovenskej republiky, ponúka rozhovory s ôsmimi osobnosťami na aktuálnu tému stavu sveta a ľudstva. Traja Slováci, dvaja Česi, dvaja Američania a jedna Francúzka hodnotia svet tak, ako ho oni vidia, a nevidia ho vôbec ružovo. Práve naopak. Ved' už aj samotný názov knihy hovorí o „metastázach“ kapitalizmu, ktorý je globálny a neoliberalný, ktorý priviedol svet takmer ku „koncu dejín“. Svet, v ktorom iba osem najbohatších ľudí vlastní rovnaký majetok ako chudobnejšia polovica populácie, teda 3,6 miliardy ľudí! Áno, tieto informácie sa šíria po internete a „hlavné médiá“ ich označujú prinajmenšom za konšpiračné. Z maticného vydavateľstva však prišla na trh kniha, kde to sviatí čierne na bielom.

Slávnostná akadémia k jubileu Jozefa Miloslava Hurbana Evanjelickí študenti na poctu velikánovi

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

V Evanjelickom gymnáziu Jána Amosa Komenského v Košiciach sa nedávno uskutočnila slávnostná akadémia k dvojtému výročiu narodenia velikána slovenského národa Jozefa Miloslava Hurbana. Miestny odbor Matice slovenskej v Košiciach-Myslave pripravil toto premiérové podujatie práve v tomto známom gymnáziu, s ktorým Matica slovenská spolupracuje od roku 2004.

Na pôde tohto gymnázia od roku 2005 organizuje krajský maticný festival ľudovej piesne pre žiakov a študentov základných a stredných škôl obidvoch krajov východného Slovenska pod názvom Ľudová pieseň košickej mládeže. Už tradične je súčasťou Dní mesta Košice a zúčastňujú sa na ňom stovky mladých ľudových spevákov v krásnych východniarskych ľudových kroch. Táto prestížna škola sa môže pochváliť aj dlhoročnou tradíciou účinkovania stodvadsaťčlenného speváckeho zboru Chorus Comenianus, ktorého umeleckou šéfkou je Mgr. Alenka Csajková. Zbor so svojimi vystúpeniami prešiel takmer celú Európu. Absolventi školy, a je ich každý rok okolo päťdesiat, pokračujú zväčša vo vysokoškolskom štúdiu na renomovaných zahraničných univerzitách, a to hovorí samo za seba o kvalitách vedenia i pedagógov školy. „Spolupráca s Maticou slovenskou sa začala v roku 2004, keď na poste riaditeľa D MS bol zakladateľ maticného festivalu Ľudová pieseň košickej mládeže František Mrva, a táto spolupráca trvá dodnes. Vďaka nemu a jeho maticným akciám zavítali na naše gymnázium dvaja predsedovia ÚS SR – prof. Ján Mazák a JUDr. Iveta Macejková, ale aj exminister školstva SR a súčasný poslanec NR SR doc. Dušan Čaplovič i súčasný predseda Spolku slovenských spisovateľov Dr. Miroslav Bielik,“ povedal na margo podujatia dlhoročný riaditeľ školy Ing. Jozef Krištan. Práve on otvoril slávnostnú akadémiu, na ktorej sa zúčastnili dve triedy gymnázia.

Účastníci a účinkujúci na slávnostnej akadémii s riaditeľom gymnázia Ing. Jozefom Krišťanom.

Referát o živote a diele J. M. Hurbana na tomto fóre predniesol agilný maticný činovník František Mrva. Zdôraznil v ňom najmä skutočnosť, že rok 2017 Matica slovenská vyhlásila ako Hurbanov rok a na počesť tohto významného evanjelického kňaza, ktorý bol vedúcou osobnosťou slovenského povstania v rokoch 1848 – 1949, organizuje množstvo spomienkových akcií a podujatí. V prednáške zaznelo mnoho biografických a faktografických poznatkov o tomto našom velikánovi. Po referáte nasledovalo bohaté pásmo ľudových spevov v podaní ľudových spevákov a speváčok z Gymnázia a Obchodnej akadémie v Starej Lubovni. Gymnaziisti odmenili svojich rovesníkov nadšeným potleskom. Akadémii rámcovo aj pásmo, v ktorom účinkovali Natália Dzurovčinová, Natália Kolve-

ková a Štefan Kučinský z domáceho gymnázia. Na záver zazneli ľudové piesne a nasledovalo ocenenie predsedu Matice slovenskej Ing. Mariána Tkáča študentom, ktorí pásmo našťudovali. Diplomy Matice slovenskej im v zastúpení predsedu Matice slovenskej odovzdal riaditeľ školy Ing. Jozef Krištan.

V maticnom Roku Jozefa Miloslava Hurbana budú podobné slávnostné akadémie pod gesciou MO MS v Košiciach-Myslave na košických stredných školách pokračovať aj v ďalších mesiacoch. Najbližšia sa uskutoční v aule detašovaného pracoviska Vysoké školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety na Požiarnej 1 vo štvrtok 15. júna 2017 o 10.30 hodine. Účasť na nej prisľúbil aj predseda Matice slovenskej Marián Tkáč.

Maticári v Žarnovici k Medzinárodnému dňu detí Šiesty maticný beh žiakov pre zdravie

Text a foto: Jozef PIECKA, tajomník MO MS v Žarnovici

Prvou akciou, ktorú maticári v Žarnovici zorganizovali pri príležitosti tohtoročného Medzinárodného dňa detí, bolo 23. mája športové podujatie s názvom Matica žiakom – deti behajú pre svoje zdravie. Počas piatich rokov ho pripravili už po šiesty raz v spolupráci so ZŠ na Ulici F. Kráľa. Aj tentoraz bol o súťaž veľký záujem, veď sa do nej zapo-

jilo až osemdesiatštyri žiakov na I. stupni, čo je takmer štyridsať percent všetkých školákov tejto vekovej kategórie. Pre dievčatá i chlapcov prvých až štvrtých ročníkov boli pripravené trate rôznych dĺžok, na ktorých sa „ukázalo“, kto aktívne športuje a kto len skúšal prekonať sám seba. Medzi prvákmi (tridsať štartujúcich) boli najrýchlejší M. Bobal

a K. Lučaníková. Prvenstvá medzi druhákmi (dvadsaťštyri súťažiacich) si vybojovali V. Nosál a N. Suchánová. Medzi tretiakmi (sedemnať štartujúcich) boli najrýchlejší M. Suchý a H. Šmondrová. Štvrtákov (pätnásť súťažiacich) najlepšie reprezentovali S. Müller a K. Melišová.

Prvých troch v každej kategórii organizátori odmenili medailami a všetci súťažiaci dostali ako štartovné magnetku a na doplnenie stratených kalórií sladkosť i nápoj, aby dodržali aj pitný režim. Súťaž finančne podporilo mesto Žarnovica a mohla sa uskutočniť i vďaka pochopeniu vedenia školy. Poďakovanie patrí aj Mgr. M. Ceizelovej a Mgr. D. Nikodémovej – členkám MO MS, ktoré vykonali mnoho organizačnej práce a pôsobili aj ako cieľové rozhodkyne. Na zdarnom podujatí majú, pravdaže, zásluhu aj učiteľky I. stupňa a vychovávateľky SKD v spomínanej žarnovickej škole.

Na maticnom behu pre zdravie sa zúčastnilo štyridsať percent žiakov I. stupňa.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 14 sme priblížili životné osudy známej speváčky ľudových piesní Janky Guzovej, ktorá by sa v tomto roku dožila významného životného jubilea. Zaujímalo nás akého? Správna odpoveď: Pripomíname si jej nedežité storočnicu. Výhercovia: Veronika Drabíková, Ložín; Veronika Horníková, Dolné Lovčice; Daniel Búlik, Banská Bystrica.

• Aj v súvislosti s tohtoročnými májovými oslavami Dňa oslobodenia sa pýtame, v ktorom meste na východe našej vlasti je expozícia Vojenského historického múzea, ktorá dokumentuje boje v prvej a druhej svetovej vojne vo Východných Karpatoch a priebeh Duklianskej operácie?

Odpovede posielajte na adresu redakcie, ktorá je uvedená aj v tiráži týchto novín, našej administrátorky Ľubici Rišáňovej do 8. júna t.r.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

3. júna

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi (1952) sa začala u nás druhá a oveľa brutálnejšia fáza kolektivizácie poľnohospodárstva, v ktorej už presvedčanie vystriedali násilnosť a zatýkanie odporcov združstevňovania roľníkov

4. júna

– dvestotridsať rokov od smrti barokového básnika Hugolina Gavloviča, rímskokatolíckeho kňaza (1712 – 1787)

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel známy slovenský virológ a epidemiológ profesor MUDr. Vojtech Bárdoš (1914 – 1982)

5. júna

– v roku 1842 deputácia evanjelických duchovných odovzdala arcivojvodovi Ľudovítovi vo Viedni prosbopis so sťažnosťou na maďarizáciu školstva; panovnícky dvor i predseda vlády Metternich prejavili pochopenie pre slovenské žiadosti, ale maďarizácia v Uhorsku sa aj naďalej zostrovala

– dvadsať rokov od smrti režiséra, herca, speváka a zabávača Ivana Krajička (1940 – 1997)

6. júna

– tristodesať rokov, čo Melichar Rakovský za martinskú stolicu predniesol v uhorskom sneme reč proti nadmernému zatažovaniu stolic vojnovými daňami; „vlastenci“ ho na mieste dorúbali na smrť a spoluautora žiadosti Kristófa Okolíčnyho o tri dni odsúdili a popravili (1707)

– stopäťdesiatpäť rokov od narodenia spisovateľa, maliara, fotografa a spoluzakladateľa Muzeálnej spoločnosti Pavla Sochána (1862 – 1941)

– pred sto rokmi Slováci v USA vyhlásili milióndolarovú zbierku (dnešná hodnota je mnohonásobne vyššia) na oslobodenie Slovákov; dvaja katolícki kňazi – Juraj Martvoň a vynálezca Jozef Murgaš, dali po tisícke, mnohonásobok pridal slovenský bankár Michal Bosák, ktorý si neželal sumu zverejniť

– predseda Strany maďarskej komunity József Berény má päťdesiat rokov

7. júna

– národná umelkyňa Mária Kráľovičová sa doživa (a stále na javisku) úctyhodného veku

– životné jubileum má aj poetka Hana Košková, členka Spolku slovenských spisovateľov

8. júna

– pred sto päťdesiatimi rokmi rakúskeho cisára Františka Jozefa I. korunovali za uhorského kráľa (1867)

–osemdesiatpäť rokov minulo, čo četníci strieľali do slovenských robotníkov: pri štrajku na trati Červená Skala – Margecany jedného robotníka zastreľili, štyroch zranili, v Holiči pri demonštrácii nezamestnaných postrelili ôsmich (1932)

– stodesať rokov od narodenia generála Júliusa Noska (1907 – 1986), náčelníka štábu povstaleckej armády; vojenský súd prvej Slovenskej republiky ho odsúdil na trest smrti, jemu sa však podarilo dostať na sovietsku stranu, bol veliteľom 2. paradantnej brigády Svobodovej armády

– tridsaťpäť rokov od tragického smrti herca Ivana Mistríka (1935 – 1982)

9. júna

– pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi zomrel známy bratislavský výrobca klavírov Karol Schmidt (1794 – 1872)

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.